

מעמקים

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא
ראש ישיבת 'עוד יוסף חי'

בס"ד | פרשת בשלח | תשפ"ה | גיליון 34

מה התחדש בקריעת ים סוף?

ה' מעניק לנו מקום במציאות

(עמוד 3)

למה החתן שהתקרב לחסידות נהיה פחות 'מתמיד'?

התוועדות סיפורים

(עמוד 6)

כוונות חסידיות לקורס שחיטה

שאלות ותשובות בעבודת ה'

(עמוד 30)

הַקְדָּמַת הַמַּעֲרֶכֶת

שבת שלום לקוראי מעמקים היקרים! לפניכם עלון חדש מלא בתוכן חסידי – מאמרי 'השכלה' ו'עבודה', והתבוננויות מרתקות.

המאמר הראשון **קריעת ים סוף – ה' מעניק לנו מקום במציאות,** מבאר את השמחה הרבה שבשירת הים, ואת החידוש של קריעת ים סוף.

לאחר מכן אנו עוברים ל**התוועדות סיפורים – הילולת אדמו"ר הזקן,** התוועדות עשירה בתוכן ובהתבוננויות מרתקות על חידושו של אדמו"ר הזקן.

ולבסוף, **שו"ת בעבודת ה'**, על המניע בנפש ללמוד שחיטה, וביאור רשימת סגולות בגמרא בהסבר נפשי המתיישב על הלב.

שבת שלום ומבורך, **המערכת**

קריעת ים סוף – ה' מעניק לנו מקום במציאות

מה התחדש בקריעת ים סוף? למה שירת הים נאמרה בשמחה כה רבה? ומדוע שירת הים היא ההכנה הטובה ביותר לתפילה?

שלוש פעמים בכל יום אנו מזכירים את שירת הים בתפילה: פעם אחת אנו אומרים את כולה, בפסוקי דזמרה של תפילת שחרית, ועוד שני פעמים אנו מזכירים פסוקים מתוכה בברכת "גאל ישראל" בשחרית ובערבית. בתחילה אנו מכריזים שעם ישראל שר לה' בשמחה רבה: **"מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם ה' מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ נוֹרָא תְהִלֹּת עֹשֵׂה פֶלֶא"**. ולאחר מכן כולם יחד ענו ואמרו: **"ה' יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד"**.

חז"ל מלמדים אותנו שברכת גאולה בה אנו מזכירים את שירת הים, צריכה להיות סמוכה לתפילת שמונה עשרה, "כל הסומך גאולה לתפילה - הרי הוא בן עולם הבא" (ברכות טז ב). מכך ניתן להבין ששירת הים מכינה אותנו לתפילה, ומכוחה אנו מקבלים את היכולת להתפלל לה'.

מה מיוחד כל כך בפסוקי שירת הים, שנאמרים בשמחה רבה כל כך, ושדווקא הם ההכנה הטובה ביותר לתפילה?

מה התחדש בקריעת ים סוף?

כדי לענות על שאלה זו, עלינו להבין קודם כל מה התחדש בקריעת ים סוף, בעקבותיו אמרו את השירה הנפלאה הזו. הרי עם ישראל כבר יצא ממצרים, הוא לא משועבד יותר לפרעה, ולשם מה צריך לקרוע את הים?

אלא שכפי שכבר למדנו בשבועות הקודמים, מצרים נמצאת בנפש שלנו, ופרעה הוא החלק בתוכנו שכבול בתוך המציאות ולא יודע להרים את המבט ולהשתחרר. אם כן עלינו להסתכל על תהליך יציאת מצרים כתהליך נפשי שעובר עם ישראל: ביציאת מצרים ה' שחרר אותנו ממיצרי הנפש וגילה לנו על ידי שידוד מערכות הטבע שאין עוד מלבדו, שהוא עושה מה שהוא רוצה ואין דבר שקיים חוץ ממנו. אך בשלב זה עם ישראל הרגיש בבעיה: אם אכן יש את ה', והוא כל יכול ויודע את הכל - לא נותר לנו שום מקום. כאשר ה' מגלה את עצמו בתוך המציאות, הכל מתבטל ואין מקום לאף אחד, גם לנו.

לשם כך נועדה קריעת ים סוף. בקריעת ים סוף ה' מעביר את בני ישראל, ומטביע את המצרים. בכך ה' מראה לנו שעל אף אחדותו, הוא נותן לנו מקום בעולם. את מי שמתנגד לה' – ה' מבטל ו'מטביע' בתוך אחדותו, אך מי שמתבטל

לה׳ מקבל מקום בתוך אחדותו, ״**בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה**״. נס קריעת ים סוף הוא מעין הצמצום של אור אין סוף ברוך הוא המופיע בכתבי האריז״ל: אורו האינסופי של ה׳ האיר את כל המציאות, ולא היה מקום לעמידת העולמות. לשם כך ה׳ צמצם את אורו, ויצר לעולמות מקום בתוכו.

ללא קריעת ים סוף היו קיימות רק שתי אפשרויות: או להיות כלוא ומשועבד למציאות ולכבליה, כפי תפיסת העולם של פרעה; או להיות כלול לגמרי במציאות ה׳, ללא שום מקום עצמי. אך קריעת ים סוף חידשה שישנה אפשרות נוספת: להיות בטל לה׳ לגמרי, אך יחד עם זאת לקבל ממנו במתנה מקום בתוך אחדותו.

בשמחה רבה!

התהליך הנפשי המתואר פה, מיציאת מצרים ועד לקריעת ים סוף, מתבטא היטב בפסוק שאנו אומרים בכל יום בברכת גאולה: ״**מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם ה׳ מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ נוֹרָא תְהִלֹּת עֹשֵׂה פֶלֶא**״. ״**מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם ה׳**״ – במכות מצרים ה׳ שידד את מערכות הטבע והראה את כוחו לגבור על המציאות. **מִי כָמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ** – ה׳ הראה וגילה שאין עוד כמוהו שיכול לעמוד מעבר למיצרי העולם. **נוֹרָא תְהִלֹּת** – בעקבות ההכרה בכך שה׳ הוא כל יכול ואין עוד מלבדו, אנו יראים מלהלל אותו ולשבח אותו, כי אין לנו מקום בכלל. **עֹשֵׂה פֶלֶא** – בקריעת ים סוף ה׳ גילה שעל אף אחדותו הוא נותן לנו מקום, וכך אנו יכולים לשיר לפניו ולהלל אותו מתוך המציאות שלנו.

כעת מובן מדוע עם ישראל אמר את פסוקי שירת הים ״בשמחה רבה״ כל כך, משום שעיקר השמחה היא בכך שה׳ נותן לנו במתנה מקום וקיום.

ה׳ מעוניין ברצון האישי שלי

כעת אנו יכולים לענות על השאלה בה פתחנו: מדוע פסוקי שירת הים הם אלו שמכינים אותנו לתפילה, עד שחז״ל אומרים שהסומך גאולה לתפילה הוא בן העולם הבא?

עיקר המקום של האדם הוא היכולת שלו לבטא את רצונו ולהתפלל. ה׳ נותן מקום לאדם כאשר הוא מראה לו שהוא מעוניין לשמוע את רצונו, ושיתפלל אליו. ה׳ כל כך מחשיב את הרצון שלנו, עד שלימדונו חז״ל (מו״ק טז ב): ״צדיק גוזר והקב״ה מקיים, הקב״ה גוזר וצדיק מבטל״. לכן אנו מקדימים את פסוקי שירת הים לתפילה: קודם כל אנו שמים לב לכך שה׳ הוא המציאות היחידה, ומצד האמת אין לנו שום קיום; אלא שה׳ רוצה בנו, ונותן לנו מקום, ולכן אנו יכולים ומסוגלים לפנות אליו ולבטא בפניו את רצונותינו האישיים.

ומלכותו ברצון

זוהי המשמעות של הפסוק הבא בברכת ״גאל ישראל״ שאנו מזכירים לפני התפילה: ״**ה׳ יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד**״. על הגויים נאמר שה׳ מושל, אך על עם ישראל ה׳ מולך - ״כִּי לַה׳ הַמְּלוּכָה וּמֹשֵׁל בַּגּוֹיִם״. מה ההבדל בין מלוכה לממשלה? ממשלה היא בכוח ובחוזק, בלי הסכמת אלו שמושלים

עליהם. אך המלוכה במהותה היא דווקא ברצון העם (״אין מלך בלא עם״). היותו של ה׳ מלך עלינו היא זו שהתחדשה בקריעת ים סוף: לאחר שה׳ מראה לעם ישראל ש׳אין עוד מלבדו׳, הוא לא מסתפק בכך; ה׳ רוצה שעם ישראל יחליט בעצמו מתוך רצונו האישי שה׳ הוא המלך שלו, ״ומלכותו ברצון קיבלו עליהם״.

התוועדות סיפורים – הילולת אדמו"ר הזקן

בכ"ר טבת, יום ההילולא של אדמו"ר הזקן, זכינו להתוועדות מרוממת ומרתקת. עיקר ההתוועדות הינה התבוננות בדמותו של אדמו"ר הזקן דרך הסיפורים המסופרים עליו. מתוך הסיפורים למדנו מהי צורת ההתקשרות הייחודית לאדמו"ר הזקן, מה אדמו"ר הזקן חידש בעולם, כיצד חסידים ניגשים ללימוד תורה ועוד ועוד...

[ניגנו "א-לי אתה", "קול דודי", ניגון ישן]

הייחודיות של אדמו"ר הזקן במצוות ייחוד ה'

נתחיל משער היחוד והאמונה, יצא לנו השנה להוציא ספר ביאור עליו. בשער היחוד והאמונה אפשר לראות את הייחודיות של האדמו"ר הזקן בצורה בולטת יותר מאשר בדברים אחרים. אפשר להגיד במידה מסויימת, ששער היחוד והאמונה עשה יותר רעש בעולם מאשר החלק הראשון של ספר התניא. הסיבה לכך שדוקא בשער היחוד והאמונה ניכרת המיוחדות של אדמו"ר הזקן היא כי זהו הספר שנכתב על יחוד ה' לאחר שהתגלתה חכמת הקבלה וכתבי האר"י. מספר זה למדו כל מי שהולך בדרך הבעש"ט, עליו סמכו ידיהם לפחות רובם, וגם אלו שהיו להם שיטות אחרות התייחסו לספר הזה. לכן זהו ספר עיקרי ביותר במצווה העיקרית של יחוד ה'.

כמו שמה שכתב הרמב"ם בנוגע לייחוד ה' הפך להיות אבן פינה לכל יראי ה', כך גם שער היחוד והאמונה של אדמו"ר הזקן הוא אבן פינה לכל מה שנכתב על יחוד ה', זה מפתיע שיש חיבור כזה. לכן עיקר מה שניכר שאדמו"ר הזקן הוא חידוש זה בעניין הזה, שבעיקר האמונה הוא הדבר המרכזי בכל כתבי היהדות. כי אע"פ שהרמב"ם כתב בזה זה היה לפני שהתגלתה חכמת הקבלה, אך אדה"ז כתב את ספרו נכתב לאחר שהתגלו כתבי האר"י. לכן יוצא שזהו משהו ייחודי מאוד[א].

רואים גם בהנהגות של אדמו"ר הזקן שהן מביעות את הנקודה של שער היחוד והאמונה, שאין עוד מלבדו. רציתי להתבונן בכמה סיפורים שיש עליו, אותם נקשור לדרך ההסתכלות הייחודית שלו – שהכל הוא אלקות.

לפני שנתחיל נעשה ניגון הכנה, וגם ד' בבות [ניגנו ניגון הכנה, ד' בבות[ב], ניע זשורצי]

[א] בכל האמור עד כאן ראה בהרחבה בפתיחה לספר 'זה השער'.

[ב] בנגון ד' בבות היו קצת טעיות, אז הרב עצר והסביר קצת: בנגון הזה יש ארבע בבות, אפשר לראות

על אדמו"ר הזקן לא אומרים זי"ע

נקרא כמה סיפורים על אדמו"ר הזקן וננסה דרך הסיפורים קצת להתקשר אליו. קצת מסובך להתקשר. כתוב[ג] שאדמו"ר הזקן אמר שלא יוכלו להגיד עליו "זכותו יגן עלינו", כיוון שעל צדיק שנמצא באיזה מקום בגן עדן אפשר לבקש שהזכות שלו תגן עלינו, מהמקום שהוא נמצא ימשיך עלינו שפע. אבל אותי, אומר אדמו"ר הזקן לא תמצאו בשום מקום. למה?[ד] קשור למה שאמרנו על שער היחוד והאמונה, מספרים[ה] שחסידים ראו את אדמו"ר הזקן כשהיה בדביקות ושמעו שאמר רבש"ע אני לא רוצה את הגן-עדן שלך ולא שום דבר רק אותך בעצמך. צדיק מסוג כזה גם כשהוא מסתלק הוא לא הולך לאיזה מקום בגן עדן, הוא נשאב בתוך ה' בהתכללות גמורה. במקום כזה לא שייך להגיד זי"ע.

ובכל זאת יש משהו שאדה"ז כן פועל מלמעלה, אדה"ז אומר[ו] שכשהצדיק נכלל למעלה הוא משפיע למטה שיהיה לאנשים הרהורי תשובה. כשאדם אומר "זכותו יגן עלינו" הוא מתכוון להגיד שאני נמצא איפה שאני ואני רוצה שהצדיק יגן עלי. אך אדה"ז אומר שכשהצדיק הוא נכלל ועולה ל"חקל תפוחין קדישין", למלכות דאצילות, הוא מייצר הרהורי תשובה אצל אנשים שנמצאים פה למטה. זה לא סתם תשובה, זה תשובה עילאה! שהאדם הוא חלק מה', האדם שב אל, בהתבוננות בה' אחד, זה נקרא תשובה עילאה. כאשר הצדיק נכלל למעלה הוא גורם שלנשארים למטה יהיה כח חזק ("חילא יתיר") להגיד שה' אחד ואין עוד מלבדו.

כלומר יש נפק"מ מכך שהוא עולה להתכלל באלקות. כשצדיק עולה לג"ע עליון ותחתון, לא חייב להיות לכך נפק"מ למטה. אבל כשהוא עולה למעלה להתכלל באלקות, בעולם האצילות, חייב להיות לזה נפק"מ למטה, והנפק"מ למטה הם ההרהורי תשובה שיש לנו. זה נפק"מ מוכרחת בכך שהוא מתכלל למעלה.

נסביר יותר: כשצדיק עולה לגן-עדן, הוא נהנה מהמצוות שהוא עשה ומכל העבודת ה' אהבה ויראה, את כל זה הוא מקבל כאשר הוא עולה למעלה, יש לו נחת רוח ממה שהוא עשה. כשהוא היה בעוה"ז הוא לא מספיק הבין את המשמעות של זה, וכשהוא מגיע למעלה פתאום הוא מבין את

שעל כל בבא חוזרים עוד פעם לפני שממשיכים לבאה. הבבא הראשונה מחולקת לשני חלקים: הראשון קצת יורד והשני קצת עולה, וזה חוזר פעמיים כמו שאמרנו, לכן בעצם בקטע השלישי יורדים חזרה בגלל שהקטע הזה הוא בעצם חזרה על הבבא ומתחילים שוב את החלק הראשון של הבבא, ואחרי זה עושים את החלק השני שקצת עולה (לכן עלול להיות פה קצת בלבול). הבבא השניה מתחילה מהחלק האחרון של הבבא הראשונה, לכן עלול להיות פה עוד בלבול כי זה נראה שזה חוזר אחרונה אבל בעצם זה מתחיל את הבבא השניה, ואז היא עולה עוד יותר ואז היא חוזרת לאמצע הבבא הראשונה כאילו שבעצם ככה מתחילה הבבא הראשונה. אחרי זה הבבא השלישית והרביעית.

[ג] ?

[ד] בהבא לקמן ראה גם בסוף מדור סיפורי צדיקים בגליון 31 (שמות תשפ"ה).

[ה] ?

[ו] באגרת הקדש כז.

המשמעות של מה שעשה. ככל שהוא עולה הוא מבין יותר כמה מה שהוא עשה זה מאוד חשוב. זה הכוונה "נהנה מזיו השכינה". אבל אם הוא עולה עוד יותר למעלה ומתכלל בה' הוא מרגיש שהעיקר הוא לא כמה חשוב מה שהוא עשה, אלא העיקר הוא שחשוב כמה הוא רוצה בעצם לעשות, או בנוסח יותר טוב: כמה בעצם ה' הוא שעשה את הכל, וה' גם רוצה להמשיך לעשות. ה' רצה שתהיה מציאות למטה, שיהיה לו דירה בתחתונים, וכשהצדיק מגיע למעלה ונכלל באלקות הוא בעצם רוצה שהמציאות למטה תהיה חלק מהאלקות[ז]. ולכן הוא גורם הרהורי תשובה למטה, הוא גורם שהלמטה יהיה ביחוד ה'. שהלמטה יהפוך להיות דירה לה', דירה בתחתונים.

כשאנחנו אומרים זי"ע בעצם אנחנו רוצים גשמיות, רק שאנחנו יודעים ומאמינים שמי שנמצא למעלה יש לו את היכולת להשפיע למטה. אבל אדמו"ר הזקן אמר[ח] שעיקר רצונו שהחסידים לא יפנו אליו בענייני גשמיות. גם כאשר הוא היה בעולם הזה – זה פחות היה העניין שלו (גם על זה יש כמה סיפורים מעניינים). עיקר רצונו הוא שיהיה לאנשים תשובה עילאה. כמו מה שהרב יצחק אוהב להזכיר שאדה"ז רצה שיקראו לתנועת החסידות תנועת בעלי תשובה[ט].

[ז] ראה על כך עוד בשיעור על קונטרס ההשתטחות, במדרגה החמישית.

לחגוג יארצייט ולא רק יומולדת

בחב"ד יומולדת הרבה יותר חשוב מיארצייט, בעיקר משום שאז הנשמה ירדה למטה. העיקר זה שהיא יורדת למטה. למה בכל זאת מתוועדים לכבוד אדמו"ר הזקן ביארצייט שלו? על פי פשט יארצייט זה הסתלקות, להסתלק הכוונה שהוא עולה למעלה, כל שנה ביום היארצייט הנשמה עושה עוד עליה ביחס למה שהיה בשנה הקודמת, ולכן הוא עוד פעם מסתלק. יוצא שככל שהזמן עובר אדמו"ר הזקן מתרחק עוד יותר. אבל זה רק צד אחד של המטבע, ויש גם צד הפוך, כמו שאמרנו אצל צדיק רגיל ככל שהוא עולה הוא יותר מבין את הגודל של מה שהוא עשה, אבל אצל אדמו"ר הזקן כל הסתלקות פועלת דווקא שיהיה פה למטה עוד יותר. אז בגלל שזה אדה"ז ולא צדיק רגיל אז אתה מרגיש עוד יותר הסתלקות, רק שזה לא כ"כ מבהיל אותנו, להפך, מה בעצם קורה? הוא זורע כאן הרהורי תשובה ועיקר ההרהורי תשובה הם שאפשר להרגיש שבאמת יש מציאות אלקית בתוך העבודה שלנו.

מאוד קשה למצוא איך שה' למטה. להגיד אין עוד מלבדו קל מאוד, אבל להגיד שאפשר להרגיש בתוכי משהו אלקי, לשם כך אני צריך את אדמו"ר הזקן. כמו בתחילת התניא, שיש שם חידוש מאד גדול, שיש לי נפש אלקית שהיא חלק אלוק ממעל ממש. בשום ספר אחר זה לא כתוב בצורה בהירה.

[ח] ראה אגרת הקדש כב.

[ט] מגדל עוז (מונדשיין) עמ' שמח הערה 23.

מי שיסתובב בעולם וישאל האם יש לאדם חלק אלוקי בתוכו, באופן פשוט הציטוט הראשון ששולפים הוא אדמו"ר הזקן. בשביל להגיד דבר כזה אני צריך את אדמו"ר הזקן. לבחור באדמו"ר הזקן כצדיק הכוונה לראות שהקב"ה בחר שיהיה לו נוכחות אלקית פה במציאות.

שוב, אפשר לקרוא את אדה"ז ולהגיד "זה השכלה נחמדה, וכמו שהוא אמר גם אני יכול עכשיו להגיד", אבל זה לא נכון. להגיד אין עוד מלבדו זה יותר פשוט, "אתה הוראת לדעת", אבל ככל שאני יותר רוצה לסמן איפה למטה יש נוכחות אלוקית אני צריך יותר את אדה"ז, גם בשביל עצם העניין וגם כדי להגיד איפה זה נכון ואיפה לא.

כיצד מתקשרים לאדמו"ר הזקן שנמצא למעלה

שאלה: איך מתקשרים לאדמו"ר הזקן? תשובה: קודם כל מאמינים בפשטות שהקב"ה נמצא גם למטה. לאחר מכן צריך להאמין שהוא שולח נשמה מיוחדת לגלות לנו זאת. ולהתוועד על זה, לדבר על זה, לשם כך עושים את ההתוועדות הזו, כדי להגיד שהקב"ה נמצא למטה.

אם אני סתם עושה התקשרות לצדיק, אני מנסה לצייר אותו באיזה ציור. אבל לאדמו"ר הזקן אני מתקשר בלי שאני מצייר, אלא אני אומר שה' שלח אותו כדי שאני יוכל להגיד שיש אלקות פה בתוך העולם. יוצא שבעצם ההתקשרות כל הזמן היא התקשרות לקב"ה. אם אני לא אומר שהקב"ה שלח אותו – זה הופך להיות 'בכח עצמי'. ואם זה בכח עצמי, אני מרגיש שהאמירה שלי ש'אין עוד מלבדו' נמצאת למעלה ולא למטה.

אך אם אני אומר שהקב"ה החליט לקחת נשמה, כמו הביטוי שאמר הרב המגיד על אדמו"ר הזקן – 'איך יש אלקים כזה גדול בגוף כזה קטן'. וואו חריף... הנקודה היא להגיד שה' רצה להיות פה למטה, הוא לקח נשמה מסוימת שתהיה למטה ותגיד שיש דבר כזה שה' נמצא למטה. זו ההתקשרות לאדמו"ר הזקן. זו באמת לא התקשרות רגילה, זו התקשרות מיוחדת.[1]

נורא תהלות עושה פלא

אנחנו אומרים שלש פעמים ביום את הפסוק משירת הים "מי כמכה באלים ה', מי כמכה נאדר בקדש, נורא תהלות עשה פלא". מה זה נורא תהילות? אני מפחד

[1] **שאלה**: יש בכלל התקשרות לצדיק שלא חי? **תשובה**: יש התקשרות לצדיק כמו שהור כותב בתניא באגרת כז, ודווקא "יתיר מבחיוהי", יש הרבה התקשרות. אלא שאצל הרבה צדיקים ההתקשרות היא להגדיל את העבודה ולא את הנוכחות של ה' אצלך. ולהגדיל את הנוכחות של ה' בתוכך זה ייעוד מיוחד של אדמו"ר הזקן. הוא אומר את זה על הוויטבסקר, הוא רוצה להגיד שיש משהו מיוחד שהוויטבסקר רוצה שהגילוי של הקב"ה יהיה למטה ממש, לכן הוא בא לארץ, ואדה"ז כותב דווקא על ההתקשרות אליו ודווקא שם הוא כותב את העניין הזה שההתקשרות לצדיק במדרגה הכי עליונה זה למה שהוא נכלל באלוקות וזה גורם להרהורי תשובה (ובהמשך נאריך עוד בעניין הזה על הוויטבסקר).

להגיד את התהילה שלו, כי כמה שאני משבח אותו אני מצמצם אותו. לכן אנו אומרים רק את מה שמשה רבנו אמר[א]. מה הכוונה? משה רבנו הוא זה שמאפשר לנו להגיד שיש משהו אלוקי בתוכנו ושזה יהיה באמת אלוקות.

אותו הדבר בהמשך הדורות, כדי להגיד שאנחנו יכולים לדבר על ענייני אלקות אני צריך להגיד שיש נשמה כזו שה' בחר בה, שהיא אומרת לנו שיש דבר כזה אלקות. על ידי הנשמה הזו אנו יכולים לא להגיד רק "נורא תהילות" אלא גם "עושה פלא", ה' עושה משהו מופלא שבתוך העולם שלנו אפשר לדבר בענייני אלקות. זהו פלא לא הגיוני.

איפה אנו רואים שזה הפלא? בברכת אשר יצר אנו אומרים שה' הוא "מפליא לעשות", בכך שהוא מחבר רוחני בגשמי (רמ"א או"ח ו, א). זו הכוונה גם ב"עושה פלא". מהו הפלא? העצם. העצם הוא פלא. אין לו שום הגדרה, הוא תמיד מופלא.

נשאל שאלה: כאשר אומרים שה' עושה פלא, הכוונה פלא ביחס אלינו או פלא ביחס לעצמו? בדרך כלל אנחנו חושבים שאצלו שום דבר לא פלא, ורק לגבינו שייך שיהיה פלא. אבל בחסידות לא מוסבר כך. על פי החסידות "עושה פלא" הכוונה שה' לוקח משהו שהוא פלא בעצם, לא פלא כמו שיש בעולם הזה שמשהו שפשוט לא הכרתי הוא פתאום קרה. פלא של העולם הזה לא נקרא פלא בעצם, אלא פלא ביחס אלי. לעומת זאת, פלא בעצם קשור למילה עצם, ועצם הוא דבר שאף פעם לא מוגדר, והוא מטבעו תמיד יהיה פלא[ב].

החידוש הוא שאפשר לעשות את הפלא, "עושה פלא". לקחת את העצם של ה', ולהפוך אותו לבחינת עשייה, כלומר שגם המציאות שלנו תהיה של ה'. זה נקרא "עושה פלא" – לעשות את הפלא.

אותו דבר בענייניו, אדמו"ר הזקן הוא "עושה פלא". כלומר, אני יכול לשבח אותו, אבל אני ירא לשבח אותו ("נורא תהלות"), ובעיקר אני רוצה להגיד שהוא "עושה פלא". הפלא שהוא עושה הוא שאני יוכל לדבר על אלקות, ולהגיד שיש נוכחות של אלקות בתוכי. ובשביל זה אדמו"ר הזקן הגיע לעולם, הנשמה שלו הגיעה לעולם כדי להחדיר אלקות לתוך המציאות.

אז נקרא פה כמה סיפורים[ג] שיעזרו לנו להבין את העניין.

התקשרות דווקא למי שהכי בטל לאלקות

[א] ראה מגילה כה.

[ב] קודם שאלנו האם "עושה פלא" הכוונה ביחס אלינו או ביחס לקב"ה, וחשבנו להגיד שאין דבר כזה פלא ביחס לקב"ה. עכשיו אנחנו רוצים להגיד שפלא שייך רק אצל הקב"ה ולא אצלנו, כי אצלנו פלא הוא במקרה ולא בעצם. פלא במקרה הוא שהתרחש משהו שלא ידעתי עליו, ולכן הוא הפליא אותי. אם הייתי מכיר ויודע אותו לפני כן, לא הייתי מתפלא.

[ג] הסיפורים כאן לקוחים מ"רשימת דברים" לרב חיטריק בערך אדה"ז.

כ״ק אדמו״ז נסע לעיירה לעכוויטש, שם דר החסיד הנגיד ר׳ נח ממקושרי כ״ק הרה״צ מוהר״ר מנחם מענדל מוויטעבסק.

כ״ק אדמו״ז בחר בבנו של ר׳ נח הרה״ח ר׳ שלום שכנא לחתן עבור ביתו דבורה לאה.

שאלו חסידים לכ״ק אדמו״ז: למה טרח כ״כ להתחתן עם רבי נח הלא ישנם תלמידי הה״מ ממעזריטש? וענה: ״ער איז גוט אויף פלאד״ (הוא טוב לתולדות).

הרבנית דבורה לאה – להמשיך את אדמו״ר הזקן למטה

לרב המגיד יש הרבה תלמידים, אבל אדמו״ר הזקן בוחר להשתדך דווקא עם חסיד של הוויטבעסקר. וההסבר שלו הוא שר׳ נח חסידו של הוויטעבסקר הוא טוב לתולדות. התולדות כאן זה הצמח צדק, שהוא נקרא ״מנחם מנדל״ על שם הוויטבסקר. כדי להבין את הסיפור נקדים קצת להתבונן בדמות מרכזית כאן בסיפור – המשודכת עצמה, ביתו של אדמו״ר הזקן, הרבנית דבורה לאה.

נספר סיפור (מפורסם) שמעביר לנו רושם מי היא הייתה. מספרים[יד] ששנה אחת לפני ראש השנה החסידים הרגישו שאדמו״ר הזקן טרוד מאד והבינו ממנו שיש איזה דין קשה בשמיים עליו ועל תורת החסידות, בערב ראש השנה הרבנית דבורה לאה נכנסה למקום שבו החסידים עמדו ואמרו תהילים פתחה את הארון קדש, הושיבה שם בית דין ואמרה להם שברצונה למסור את עצמה שהיא תמות במקום אדמו״ר הזקן והדין יסור מעליו. ואכן מיד לאחר תפילת מעריב של ראש השנה כאשר היא באה להגיד שנה טובה לאביה – אדמו״ר הזקן היא הזדרזה להקדים אותו ולפני שהוא בירך אותה בשנה טובה ושתיכתב לחיים טובים היא בירכה אותו, וזה הצליח לה ומיד לאחר ראש השנה היא נפטרה ובנה הצמח צדק גדל אצל זקנו אדמו״ר הזקן. רואים כאן שהרבנית דבורה לאה היא משהו מיוחד בדביקות באדה״ז ובהבנה של הצורך ההכרחי שהרבי ימשיך להיות כאן למטה[טו].

התקשרות לויטבסקר – מי שהכי בטל לאלוקות

אחרי פטירת הרב המגיד אדמו״ר הזקן התקשר לרבי מנחם מענדל מוויטעבסק. הוא היה יכול להחליט שעכשיו הוא עצמאי. אבל הוא חשב שצריך להיות מבוטלים לנשיא הדור. הוא רצה התקשרות אמיתית. וגם כשהוא חיפש

[יד] ראה באריכות בספר התולדות על אדה״ז עמ׳ 463 והלאה.

[טו] השלמה לעניין מתוך התוועדות שהתקיימה ביארצייט של הרבנית דבורה לאה: ״הקטרוג היה על זה שאדה״ז הסביר בהרחבה ענייני חסידות, וברגע שזה מובן בשכל זה כבר לכאורה לא אלוקי (ראה באריכות בהקדמה לספר ׳נהלך ברגש׳). מה שביטל את הקטרוג זה זה שמוכנים למסור על זה את הנפש, אם מוכנים למסור על זה את הנפש זה בעצם אומר שזה אלוקי (ראה ב׳נהלך ברגש׳ עמ׳ 25 הערה 31).

שידוך לבת שלו הוא חיפש אצל המקושרים של רבי מנחם מענדל ולא משאר התלמידים של הרב המגיד.

בדרך כלל כשחושבים על דביקות ברב, חושבים על כך שהוא יכול לתת לי הרבה תורה, הרבה השכלה, הרבה ידע מכוון ומדויק. אך אדמו"ר הזקן מסתכל ממש אחרת. מבחינתו השאלה העיקרית היא כמה ביטול לאלקות הוא נותן לך. כאשר אדם מחפש לו רב הוא לא מחפש את השכל שברב ולא את המופתים שלו, אלא הוא מחפש את הביטול שלו לאלקות. כשאדמו"ר הזקן הולך לר' מנחם מענדל מוויטעבסק זה כי הוא מחפש ביטול לאלוקות, וכשהוא מחפש שידוך לביתו הוא מחפש מאלה שגם הם אחרי פטירת הרב המגיד רדפו וחיפשו איפה עכשיו יש ביטול לאלוקות.

אי אפשר למצוא את אדמו"ר הזקן

אולי נסביר עוד נקודה בעניין: היום היארצייט של אדמו"ר הזקן ורוצים להתקשר לצדיק. כשרוצים להתקשר לצדיק רוצים לחפש איזשהו ציור שמאפיין אותו. כביכול אתה משוטט בעולמות-במחשבות שלך לחפש איך הצדיק נראה, אז אתה עולה למעלה ומנסה לראות איך לראות ואיך לאפיין צדיק, ולפי זה אתה מנסה לבחור את הצדיק, מה מושך אותך.

אבל מי שרוצה למצוא את אדמו"ר הזקן נתקל בבעיה. כשאתה מחפש אותו הוא כאילו רוצה לברוח, הוא רוצה להתכלל בה'. ידוע שאדמו"ר הזקן תבע מהחסידים שיהיה להם עבודה בכח עצמם[טז], כלומר שיעבדו כאילו הם לא צריכים אותו, מסתדרים בלעדיו. לכאורה עבודה בכח עצמו ולהסתדר בלעדיו זה סותר את ההתקשרות, אז מה הוא רצה? הוא רצה שתהיה התקשרות או שיסתדרו בלעדיו? יש גם כמה סיפורים שאדמו"ר הזקן לא רצה להנהיג כ"כ את הקהילה, הוא רצה לברוח מזה.

אלא שצריך לשים לב שכאשר אומרים שאדמו"ר הזקן רוצה שתהיה התקשרות, אחד המאפיינים הוא שאתה מחפש ואתה לא מוצא אותו, אתה לא מוצא איך לתפוס אותו. מה שאתה כן מוצא זה את ההשכלות שלו, אבל לא אותו. וגם ההשכלות שלו הם לא דבר מושג, לא משהו שאפשר לצייר. לכן אם אנו רוצים ביום הזה להתקשר לאדמו"ר הזקן, בעצם ההתקשרות היא לעבודה בכח עצמנו. יוצא לכאורה שהכוונה שאני מתקשר לעצמי, זה לא טוב, לא מה שאנחנו רוצים.

את אותה קושיא אפשר לשאול על מה שהאדם רוצה להיות דבוק בה'. השאלה מתעוררת כשלומדים תניא פרק יט, אדמו"ר הזקן אומר שם שטבע הנשמה הוא לעלות למעלה וכשהיא עולה למעלה לא נשאר

[טז] לוח "היום יום" כ"ט מנחם-אב. ובכ"מ בחסידות.

ממנה כלום "ממהותה ועצמותה הראשון". אני מחפש משהו, אבל כשאני מחפש אני נעלם. לכן כשמדברים כן על התקשרות לאדה"ז צריך לשנות את הראש על מה היא ההתקשרות, זה עובד הפוך מהציור הרגיל.

צדיק שאומר שהקב"ה נמצא למטה

בציור רגיל של התקשרות נקודת הפתיחה היא שאנחנו אמנם מאמינים בה' אבל בלהתקשר לה' אנחנו נתונים בבעיה, אנחנו מחפשים אותו אבל כל ציור שעולה ברוחנו הוא הגשמה ועל כן אנחנו מסלקים אותו ובסוף לא יודעים איך זה עובד, איך מתקשרים לה'. כאן מלמדים אותנו חז"ל דבר מבהיל – "הידבק בתלמידי חכמים" ועי"ז נדבקים בה'. אותו רעיון נגיד גם אצל אדמו"ר הזקן, להתקשר לאדמו"ר הזקן הכוונה שאני מניח שהקב"ה באמת רוצה להתגלות ולהופיע פה בתוך המציאות. והוא בוחר איך להופיע, איך להתגלות. וכמו שאפשר להגיד שהוא בוחר באופן כללי בעם ישראל אפשר להגיד גם שהוא בוחר בצדיקים, כל צדיק לפי עניינו, יש צדיק שהוא בוחר בו שיגיד שהוא נמצא למטה.

בשביל להגיד שיש קב"ה למעלה, בשביל זה לא כל כך צריך התקשרות, את זה האדם יכול לעשות בכח עצמו. אבל להגיד שהקב"ה נמצא פה למטה ואיפה הוא נמצא למטה ואיך הוא נמצא למטה, בשביל זה כבר צריך צדיק[ז], כאן מגיעה התקשרות. כלומר להגיד שיש ה' אחד זה אפשר, אבל להגיד איך שה' אחד מתגלה פה למטה ואיפה הוא נמצא ואיפה הוא נוכח ושהוא בוחר איך להיות ואיפה הוא לא נמצא, זה עניין של צדיק.

בהתחלה פתחנו בכך ששער היחוד והאמונה הוא ספר פלאי בכך שהוא הספר ביהדות שמתאר את יחוד ה', וממילא כל עבודת ה' שנמשכת מהעניין של יחוד ה' הוא שיהיה גילוי אלקות למטה. וה' שם כאן צדיק שיוכל להגיד את הנקודה הזו. קודם כל שיש אלקות בתוך האדם וגם את הדרך לזהות אותה ולתת לה ביטוי. ובשביל זה, בשביל שאתה תוכל לחשוב איפה הוא נמצא למטה, איפה הוא נמצא בתוכך, אתה צריך להחליט איפה הוא נמצא בתוך העולם, ובשבילנו זה להגיד שהוא נמצא איפה שאדמו"ר הזקן נמצא. את הצדיק הזה לא מחפשים בעולמות אלא מחפשים אותו למטה[ח].

מה שרציתי לקחת מהסיפור הוא שאדמו"ר הזקן הרגיש שדווקא אצל הוויטבעסקר יש משהו מיוחד, שהוויטבסקר רוצה שהקב"ה יהיה למטה ממש, הוא רצה שהוא יהיה למטה לכן הוא

[ז] וכמו שאפשר לראות באריכות בשיעורים במאמר "וצדיק יסוד עולם".

[ח] **<u>שאלה:</u>** אמרת שהוא נמצא למעלה. **<u>תשובה:</u>** כן, ואמרתי שהמשמעות של זה היא שהוא מוליד הרהורי תשובה פה למטה.

בא לארץ[ט]. ואדמו"ר הזקן בוחר דווקא בהתקשרות אליו, ודווקא לגביו (אגרת הקדש כז) הוא כותב שההתקשרות לצדיק בנקודה הכי עליונה היא מה שהוא נכלל באלקות[כ]. [כא]התקשרות שעניינה לחשוב שה' נמצא פה למטה היא משהו שמיוחד לאדמו"ר הזקן, ובמיוחד בכ"ד טבת.

ח"ו שהעולם לא יתבטל

עכשיו נגיד עוד נקודה בעניין הזה:

באופן פשוט להגיד שה' נמצא פה למטה, מעורר הרבה התנגדות, כי זה שובר את המציאות. גם המאסר של אדמו"ר הזקן היה בגלל שהדברים שהוא אמר הם לבטל את המציאות ולשבור אותה, וגם סתם ההתנגדות עליו הייתה בגלל זה. אדמו"ר הזקן אמר שהצמצום לא כפשוטו, ובכך הוא כביכול הורס את הקיום של העולם. מי שחס על הגבול, חס על המציאות, אדמו"ר הזקן מפחיד אותו מאוד.

שאלה: רואים שאדמו"ר הזקן לא רצה לשבור את המציאות. בשער היחוד והאמונה אדמו"ר הזקן כותב על האפשרות שהעולם יחזור לכמו קודם ששת ימי בראשית את הביטוי "חס ושלום".

תשובה: זו ראיה לשיטתי, שעד כדי כך הוא עורר התנגדות, שהוא עצמו נחרד ממה שהוא אמר. האם ראית עוד מישהו שכותב משהו ואומר על כך "חס ושלום"?

אפילו אדמו"ר הזקן עצמו מפחד ממה שהוא אומר, כי לאחר החידוש שלו יותר הגיוני לחשוב שהעולם יתבטל. אדמו"ר הזקן כותב את ספרו בצורה כזו שהוא יכול להיות נוטה לזה שיותר הגיוני שהכל ייעלם מאשר שיתקיים, ואדמו"ר הזקן מאוד בלחץ מזה שחס ושלום שזה לא יקרה.

שאלה: הלחץ הזה מראה שחשוב לו שהמציאות תישאר.

תשובה: מה שהוא אומר מעורר התנגדות מאוד גדולה, והיא כי אנשים מפחדים ממה שהוא אומר כי הוא עלול להרוס את הגבול על ידי הדיבורים שלו[כב]. ובעצם גם הוא מפחד.

[ט] **שאלה**: זה משהו שקיים אצל הוויטבעסקר יותר מאצל הרב המגיד? **תשובה**: אצל הרב המגיד היה המון למעלה, והוויטבעסקר רצה שירד למטה.

[כ] **שאלה**: הלשון שם באגרת היא אמונה אהבה ויראה. **תשובה**: במילים הללו באמת הכוונה לחיי הצדיק בגן עדן, אבל לאחר מכן אדמו"ר הזקן מדבר על התשובה. ההרהורי תשובה מגיעים מכך שהצדיק עלה למעלה יותר.

[כא] **שאלה**: הפשט של הרהורי תשובה הוא לשוב למעלה! **תשובה**: אבל כאשר הצדיק עולה הכי למעלה, הוא גורם להרהורי תשובה דווקא למטה. **שאלה**: אבל אצלנו ההרהורי תשובה עניינם לעלות למעלה. **תשובה**: עיקר התשובה היא תשובה עילאה, שהיא להתבונן איך שה' יורד דווקא לתוך המציאות. תשובה עילאה עניינה להגיד שהקב"ה רוצה שאתה תעלה אליו אבל הוא אוהב שיש בעלי תשובה, כלומר הוא אוהב שיש למטה ששבים אליו. כמו האמירה של הרב המגיד שה' עושה יש מאין ואנחנו עושים אין מיש.

[כב] כמו היום, יש לכך דוגמא מאוד יפה: מאוד מפחדים מנוער הגבעות, הסוגיא הבוערת כיום... שה' ישלח רפואה שלמה, וגם לצד השני שה' ישלח רפואה שלמה – רפואת הנפש. למה נוער הגבעות מפחיד? כי

אדמו"ר הזקן בא ואומר שיש אלקים בארץ. אחד הסיפורים הוא שראו אותו פעם בריחוק מקום מהבית כנסת ואומר "פח פח פח". מה קרה? הוא התחיל להגיד "ותן פחדך", נכנס לדבקות, ומרוב פחד הוא לא הצליח להמשיך. אפשר לומר שהוא אמר "ותן פחדך" והכוונה שהוא רוצה לקבל יראת שמים, אבל לפי מה שאנו אומרים הכוונה שהוא חש שה' מפחד על העולם, הוא מאוד מפחד שמא הוא יבטל אותו, "חס ושלום"... הפחד הזה הוא "ותן פחדך".

"ותן פחדך" היינו לצייר, בראש השנה במיוחד, מסתמא היה זה בערבית של ראש השנה, שכתוב שזהו הזמן של ההסתלקות. הזמן של ההסתלקות הוא הזמן שיש בו הכי "ותן פחדך". מה הפחד? שגם הקב"ה מחזיק את זה על הקצה... הוא לא הולך על זה לגמרי, ולא 'לא' הולך על זה, אלא הכל באיזון מאוד מפחיד... להחזיק את המציאות ככה על הקצה, זה נקרא "ותן פחדך". האדם מרגיש כמה הכל עלול להיעלם. האדם ממש רוצה להרגיש שאין עוד מלבדו, והוא ממש רוצה שהעולם יישאר. כאשר הוא רוצה את שניהם כל כך חזק זה נקרא "ותן פחדך", זה מלחיץ שיישאר מדויק ומאוזן ולא יעוף פתאום לכיוון לא רצוי.

לימוד תורה אלוקי

נקרא עוד איזה סיפור על אדמו"ר הזקן, שגם מראה איך הוא רוצה שהכל יחדור אלקות. אפשר לקרוא לזה "לשמה", אפשר לקרוא לזה "אלקות", מה שרוצים...

חסידי חב"ד עברו דרך "קרעטשמע", וישבו שם לנוח מהדרך. ב"קרעטשמע" פגשו בחתן של בעל ה"קרעטשמע", והתדברו ביניהם בעניני תורה, ומצאו מדבריו שהוא כלי טובה לקבל דרך חב"ד. וידברו על לבו שיסע עמהם לכ"ק אדמו"ר הזקן.

האברך הסכים עמהם שיסע לכ"ק אדמו"ר הזקן, אבל הדבר יהיה בסוד סודות, שחותנו ומשפחתו לא ידעו מזה מאומה. וכן היה, שנסע בהחבא, והמשפחה לא ידעו איפה נעלם.

אחרי החיפוש וגם השכנים המתנגדים עזרו לו, נודע להם שחתנו נמצא אצל כ"ק אדמו"ר הזקן. ואמרו לו המתנגדים: כפי השמועה ראש ה"כת" מקבל כסף, ואם משלמים לו – אומר להאברכים שיסעו לביתם.

ה"קרעטשמער" היה איש אמיד, ולקח סכום הגון, ובא לכ"ק אדמו"ר הזקן, והניח על השולחן ארנקי מלא כסף, ובקש שכ"ק יאמר לחתנו שיסע הביתה.

ויאמר לו כ"ק: אין אני צריך לכספך, טול אותם, הנם לפני. אם חתנ מרוצה, ולא תעשה לו רעה על שבא הנה – אין

הוא משדר כאילו אין גבול, הכל מותר. כי אם אתה מדבר בשם אלקים – מי יאמר לך מה תעשה ומה תפעל?...

אני מעכב אותו, שזה תלוי רק ברצונו. אבל שאלה אחת יש לי לשאול: אם ראית שחתנך נתחמין אצלי?

ויאמר האיש: ח"ו, אין אני רואה בו שום חסרון.

וישאל עוד כ"ק: האם הוא מתמיד בלימודו[כג]?

ויען האיש: לא, אינו מתמיד כמקדם. זאת אפשר לתקן.

ויאמר לו כ"ק: זאת אי אפשר לתקן. קודם למד לכבוד חותנו, וכן למד לכבוד חותנתו[כד], וגם לכבוד הקב"ה; ועכשיו הוא לומד רק לכבוד הקב"ה, ובשביל הקב"ה מספיק כמה שלומד.

הדברים נכנסו בלב האיש, ונעשה ג"כ מקושר לכ"ק אדמו"ר הזקן.

לחפש את הקב"ה – בזבוז זמן

סיפור מפתיע מאוד. זהו פלא, כי כאשר קוראים בתניא קשה לראות איך הסיפור הזה מסתדר. קשה ממש לראות בתניא מקור לכך. באופן פשוט בתניא נשמע בדיוק הפוך. כתוב בתניא שצריך ללמוד תורה, וכדי להיות בגדר "עובד אלהים" צריך להוסיף עוד בלימודו.

אני רוצה להסביר את הדברים:

אדמו"ר הזקן אומר שהאדם צריך ללמוד חסידות, ופעמים רבות המחשבה של האדם בענייני אלקות גורמת לו להיות פחות מתמיד. האדם נהיה פחות מגושם, ולכן הוא מחפש בתורה את הצדדים היותר אלקיים שלה, והתוצאה היא שבאופן פשוט נראה כאילו שהוא לא מספיק בחומר או לא מספיק בחדות של העיון וכדו'.

אבל מה הוא כן עושה? מה אדמו"ר הזקן חשב שאותו אברך עשה? אדמו"ר הזקן אומר לחותן – אלו מילים מעניינות – שאי אפשר לתקן זאת. מה הכוונה שאי אפשר לתקן? אדמו"ר הזקן אומר שהשינוי הוא באמת משהו עצמי, שלהיות נתון בענייני אלקות גורם לכך שאתה פחות מתמיד כפי שהעולם תופס את המושג התמדה.

אם נחזור למה שאמרנו בהתחלה, אמרנו שלחפש את אדמו"ר הזקן ולא למצוא אותו זה כאילו של 'בזבוז זמן'. לחפש את הקב"ה, כאשר אתה יודע שהקב"ה "לית מחשבה תפיסא ביה" זה גם סוג של 'בזבוז זמן'. ועל זה אדמו"ר הזקן אומר שאי אפשר לתקן, כי לתקן פה הכוונה להפסיק לחפש את הקב"ה.

עצם הנטייה של האדם לרצות 'לנצל' את הזמן מבטאת שהוא פחות רוצה אלקות וממילא רוצה משהו מגושם.

[כג] זו שאלה מצוינת, ממש יפה שאדמו"ר הזקן שואל שאלה כזו, זו שאלה חשובה מאוד לכל מי שרוצה ללמוד חסידות.

[כד] הוא רצה שיהיו מרוצים ממנו, בפרט שהם מפרנסים אותו, ואם הוא יאכזב אותם הוא פשוט לא יסתדר בחיים.

אדמו״ר הזקן רוצה שהחותן ההוא יבין את הנקודה הזו, ובאמת הוא הצליח להסביר לו בצורה שהוא יבין, כך שלבסוף הוא נסחף אחריו.

אדמו״ר הזקן רצה שאותו חותן יבין שהחיפוש הוא דבקות מאוד גדולה בקב״ה. וכאשר ישנו חיפוש כזה כל הלימוד הופך להיות מתוך תחושה שה׳ נמצא בתוך הלימוד, וזו הכוונה בעצם ללמוד לשמה. הלימוד של החותן ושל החותנת נעלמים, ונשאר רק הלימוד שהוא לומד בגלל ה׳.

האמירה של אדמו״ר הזקן היא אמירה חריפה, כי הוא מסביר שלימוד החסידות מקטין את הלימוד לא במקרה אלא בעצם. קשה לשמוע את הדיבור הזה.

אבל, אולי נשאל: איפה בתניא מופיע שלא מספיק רק ללמוד בספרים, אלא צריך להתבונן בגדולת ה׳? בפרק מב, שם כתוב שיראת ה׳ היא לא רק הידיעה מפי ספרים וסופרים אלא בעיקר מתוך התבוננות בגדולת ה׳. אפילו בחסידות היום יש לאין ערוך ספרים מבזמן אדמו״ר הזקן (אפילו התניא הוא ״מלוקט מפי ספרים ומפי סופרים״).

לא ללמוד יותר מדאי

הביטוי פה בסיפור על האברך הוא ש״לא התחמץ״. החותן שלו רואה שהעובדה שהחתן שלו לומד פחות לא עושה שהוא יהיה פחות ירא שמים. להיפך, הוא נהיה יותר ירא שמים, ומה שהוא לומד פחות זה סימן שלפני כן הוא למד יותר מידי.

מתחדש פה חידוש: יש דבר כזה ללמוד יותר מידי. מה זה ללמוד יותר מידי? ללמוד בצורה כזו שאתה יותר מידי שקוע בלימוד ופחות שקוע בכך שיש הקב״ה, ובכך שהתורה היא בשביל הקב״ה. זו הכוונה שאתה לומד יותר מידי.

ניתן דוגמא: כאשר אדם אוכל משהו, יש אפשרות שהוא אוכל ״לשובע נפשו״, וזה בסדר. אבל יש אפשרות שהוא אוכל יותר מידי, כלומר שהראש שלו שקוע יותר מידי בתוך האוכל, וזה לא טוב כי זה מנתק אותו מהקב״ה.

אותו דבר גם בתורה: אם אדם לומד תורה והוא יותר מידי שקוע בכך, יכול להיות שהוא לומד יותר מידי. למה הוא לומד יותר מידי? אם באמת הוא היה לומד רק בשביל הקב״ה – הוא לא היה לומד יותר מידי. אבל בגלל שהוא לומד לא רק בשביל הקב״ה, הוא לומד יותר מידי. כאשר נכנסים לאדם כל מיני שיקולים אחרים, הם מגשמים את הלימוד שלו ופתאום יכול להיות שהוא ילמד יותר מידי. הלימוד נהיה יותר מידי, כי אתה שקוע במשהו מגושם. ואדמו״ר הזקן רוצה שהאדם בלימוד התורה יראה את ה׳ בתוך התורה.

חסידים לא לומדים תורה בצורה יעילה

עוד סיפור משעשע, שקשור לעניין הזה:

בימי כ"ק אדמו"ר הזקן, אברך אחד שהיה סמוך על שולחן חותנו הריח את ריח החסידות, ומיראתו ממשפחתו ומאנשי העיר נעלפם מהעיר פתאום, ונסע לכ"ק אדמו"ר הזקן לליאזני.

כאשר נודע לבני ביתו שנתקרב לכת החסידים, קרעו בגדיהם וישבו שבעה ר"ל.

חותנו היה בר דעת, ואמר: מה זה יפעול? הלא בתי היא בכבלי העיגון. אחת משתים: אם אינו נוהג כשורה – צריך להשיג ממנו גט פיטורין, ואם מתנהג כשורה – יבוא הביתה.

ויסע לליאזני, והתבונן בדרך החסידים, ובפרט לדרכו של חתנו, והנה אדרבה, הם מהדרים במצוות. וידבר על לב חתנו שיבוא הביתה, וחתנו אמר לו שירא לנפשו מפני המשפחה ואנשי העיר.

חותנו נכנס לכ"ק אדמו"ר הזקן, ואמר שייתן לו את חתנו. ויאמר לו כ"ק: האם אני עוצר בעדו? קח אותו אם הוא מרוצה. ויאמר האיש אל כ"ק אדמו"ר הזקן: הוא ירא פן יפגעו בו. ויאמר לו כ"ק: אם כן, תשתדל שלא יפגעו בו.

ויאמר עוד האיש: באמת, הנה רואה אני שחתני הולך בדרך הישר, וגם דרך החסידים ישרה בעיני. אבל אחת ייפלא בעיני: הלא הגמרא אומרת "לעולם ישלש אדם שנותיו, שליש במקרא שליש המשנה שליש בתלמוד". ואם דא"ח הוא בכלל "שליש במקרא" – הוא רק שליש, ואני רואה בחתני שרובא דיומא הוא בעסק הדא"ח, ונגלה הוא רק שליש.

ויאמר לו כ"ק: במה אתה עוסק לפרנסה? ויאמר האיש שיש לו חנות. ויאמר כ"ק: וכמה כסף מושקע בחנות? ויאמר האיש: שני אלפים רו"כ. ויאמר כ"ק: וכמה הם שלך? ויאמר: רק חמש־מאות, והשאר הלוואות.

ויאמר כ"ק: הלא הנך עובר על הגמרא "לעולם ישליש אדם את מעותיו, שליש בקרקע ושליש בפרקמטיא ושליש תחת ידו", ואתה – לא זו בלבד שלא חילקת מעותיך, עוד הלוויתך כמה פעמים ככה לעסקך!

ויאמר האיש: זהו לפנים, אם עשו כדבר חכמינו היה טוב. אבל בזמן הזה – גם אם לווים כמה וכמה פעמים ככה ומשקיעים בעסק, גם אז בקושי עולה הפרנסה.

ויאמר לו כ"ק: גם בנידון דידן כן הוא. בזמן הגמרא – אם השליש אדם שנותיו בלימודו בסדר שסידרו, היה יכול האיש להיות ירא־שמים באמת. אבל בזמן האחרון – אף אם משקיעים עת וזמן הרבה בלימוד דא"ח, בקושי יכולים להיות ירא־שמים באמת.

מהסיפור אנו לומדים שצריך ללמוד הרבה חסידות בגלל צוק העתים. צריך

להתפרנס, ולהתפרנס הכוונה שיהיה לך יראת שמים, ויראת שמים זהו מצרך לא פשוט היום. פעם הוא היה מצרך זמין, היום לא, ולשם כך צריך ללמוד הרבה חסידות.

למה באמת אדמו״ר הזקן משווה בין שני השלישים?

יש פה משהו מאוד יפה: איך אדמו״ר הזקן מסתכל כשהוא שואל את השאלה הזו? הוא מיד רואה שיש לאותו חותן בעיה, אדמו״ר הזקן אומר לאותו חותן – אתה חושב שכאשר אתה בא אלי אתה מחפש שהחתן שלך יהיה ירא שמים, אבל תדע לך שהוא באמת מחפש יראת שמים אבל אתה באמת מחפש פרנסה, ולא יראת שמים. גם כאשר אתה לומד תורה, למה אתה רוצה לחלק את הלימוד לשלישׁ־שלישׁ־שלישׁ? כי אתה חושב שזו הצורה הכי משתלמת. כמו שחז״ל אמרו שכך הכי משתלם בפרנסה, כך גם בלימוד – איך הכי כדאי לעשות בתורה? הכי טוב והכי פרקטי והכי רווחי הוא לחלק ככה. אבל חסידים לא לומדים תורה כמו שצריך, הם לא לומדים בצורה הכי משתלמת. חסידים לא לומדים כך שיצאו עם כמות עשירות של ידע.

אדמו״ר הזקן רוצה לומר לחותן – אתה מחפש בתורה להרוויח. ממילא כדי להסביר לך איך אתה מסתכל על הלימוד אני צריך לדבר ברובד שאתה נמצא בו, ואתה נמצא בעולם עסקים. אם כן ניקח את מה שחז״ל אומרים על עסקים, ותראה שגם שם זה לא הולך.

שאלה: למה אדמו״ר הזקן לא מוציא אותו מהמקום הנמוך בו הוא נמצא? במקום להגיד לו אל תעשה מהתורה עסקים, הוא אומר לו שגם בעסקים משתלם ללמוד חסידות.

תשובה: אדמו״ר הזקן אומר לו גם את זה וגם את זה בו זמנית. הוא ממחיש לו שאם נמדוד את התורה רק כרווחים אז בתורה אתה לא מבין מה המטרה, אתה לא יכול לשקול מה נכון ומה לא נכון, אבל בכסף אתה כן מבין. הראיה היא שלמרות שחז״ל אומרים משהו, אתה עושה הפוך. כלומר אתה מבין מה זה במציאות. אם כן, אם אתה בעניינים מגושמים ולא מבין ביראת שמים, אז כשאתה מסתכל הלימוד תורה אתה תופס שם משהו מאוד חיצוני, גם על התורה אתה מסתכל בצורה של כסף. אדמו״ר הזקן אומר לאותו אחד שכיון שהוא תופס את התורה בגשמיות הוא לא מבין מה קורה שם, מה עיקר ומה טפל. ודרך הגשמיות אדמו״ר הזקן יכול להסביר לו מהי התורה באמת. אדמו״ר הזקן אומר לאותו חותן שזה בסדר שהוא לא מקיים דברי חז״ל, הוא מקבל את הטענה שלו – זו באמת טענה מצוינת, והוא אומר לו שזו טענה מצוינת גם בתורה. אלא שהוא רוצה להגיד לו שאני צריך לדבר איתך על כסף, כי גם את התורה אתה תופס כמו כסף. לכן אדמו״ר הזקן מסביר לו בחיצוניות.

לתפוס את התורה באמת זה הכוונה שהיראת שמיים זה התורה. כמו שאדם מבין שבסופו של דבר הוא צריך להתפרנס והוא לא יכול לקחת את הכסף שיש לו ולחלק

אותו לשלוש כשאין לו מספיק כסף, כך האדם צריך להרגיש שהתורה היא בשביל היראת שמים, כמו שחז"ל אומרים (שבת לא:) ולכן עליו ללמוד באופן שיביא אותו ליראת שמים.

שאלה: מדוע בישיבות חב"ד לא לומדים רק שליש? תשובה: לפעמים אדם רוצה להתבונן בגדולת ה', הוא לא יודע במה להתבונן ומה לחפש והוא מרגיש ריק. כאן נכנס הצורך בלימוד מפי ספרים וסופרים. עיקר השאלה היא מה ההתבוננות פועלת אצלך. אם אתה מדבר בענייני אלקות, וזה פועל אצלך יותר יראת שמים ויותר נוכחות אלקית – מעולה. אם האמירה של אדמו"ר הזקן שיש לך נפש אלקית, שיש גילוי אלקות בתוך העבודה, בתוך התורה ובתוך המצוות, אתה מרגיש שזה חזק בגלל שאתה קשור לאדמו"ר הזקן – מצוין. אבל אם הדברים הללו לא מעוררים לך כלום – שב תלמד, תחזיק בחיצוניות. במצב כזה עדיף שתלמד תניא מאשר שתתבונן באלקות, למרות שבאופן עקרוני אדמו"ר הזקן חושב שעדיף להתבונן באלקות מאשר ללמוד תניא שהוא "מפי סופרים ומפי ספרים".

מופתים בדרך הטבע

[ניגנו אבינו מלכנו, ניגון פולטובה]
נקרא עוד איזה סיפור:

כ"ק אדמו"ר הזקן ישב באסיפה עם שתדלני ישראל, והתיישבו לטכס עצה איך להעביר ולבטל גזירה רעה של המלכות על עם ישראל, ולא מצאו שום עצה בדרך הטבע, אחרי כל ההצעות שהציעו.

ויאמר כ"ק אדמו"ר הזקן: אם כן, שבדרך הטבע אין שום עצה ותרופה לבטל הגזירה – אז העצה היעוצה להיות נכון לבו בטוח בה' שהוא יבטל הגזירה מחשבת הרשעים, כמו שכתוב "השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך", שאף הכלי יעשה ה' יתברך.

וכן היה, שבמשך זמן קצר בטלה הגזירה.

זהו סיפור יפה, שמלמד אותנו שבדרך כלל כאשר אדמו"ר הזקן פועל משהו הוא רוצה שהוא יהיה בדרך הטבע. שאנחנו נבנה כלי, וה' יאיר בתוך הכלי. אבל לפעמים זה לא מצליח, ואין שום אפשרות לפעול בדרך הטבע. מה אדמו"ר הזקן עושה במצב כזה?

נגיד כמה אפשרויות כדי שנוכל לשחק עם זה יפה, ועל ידי זה להסביר בסוף: כאשר אדמו"ר הזקן מדבר, ואומר שכעת על הקב"ה לעשות את הכלי בעצמו – הוא עושה בכך כלי או לא?

אפשר להגיד שאדמו"ר הזקן לא עושה בכך כלי, כי אין זה בדרך הטבע. אבל אפשר להגיד שגם האמירה הזו היא סוג של כלי. אדמו"ר הזקן אומר תורה, היא פועלת, והקב"ה נכנס לתוך הכלי הזה ודרכו הקב"ה עושה את הנס. מאוד ברור מהסיפור

שהישועה היא דרך הכלי של דיבורי אדמו״ר הזקן.

אם כן, למה אדמו״ר הזקן אומר שכעת הקב״ה בעצמו צריך לעשות כלי? אדמו״ר הזקן רוצה לומר שישנם שתי צורות של כלי שהאדם עושה: יש כלי בדרך הטבע, שפירושו של דבר שלא ניכר שהקב״ה עושה את הכלי, שזה נראה שאני פעלתי את הכלי. אבל יש כלי, שגם בתוך הכלי עצמו נראה שלא האדם פועל אלא הקב״ה פועל[כה]. וזה מה שאדמו״ר הזקן אומר פה, שיש פה מצב של כלי שניכר שהקב״ה עושה אותו.

מהסיפור אנו רואים שאדמו״ר הזקן התאמץ קודם כל לפעול בדרך הטבע, ורק כשראה שלא מתאפשר הוא עשה כלי על ידי אמירת תורה. מכך מובן בפשטות שטוב יותר לעשות כלי בדרך הטבע מאשר שלא בדרך הטבע. למה באמת יותר טוב לפעול בדרך הטבע?

כי כאשר אני פועל שלא בדרך הטבע הפעולה שלי מנותקת מהמציאות ואם כן ה׳ לא מתגלה במציאות ממש, אלא מורגש שהמציאות מפריעה לגילוי של ה׳.

אם כן, למה פה אדמו״ר הזקן פועל שלא בדרך הטבע? אדמו״ר הזקן חושב שאם ה׳ מזמן לו עכשיו שמה שצריך לעשות הוא ׳מופת׳ שלמעלה מדרך הטבע – כנראה שזה מה שצריך לעשות עכשיו.

אבל גם כאשר אדמו״ר הזקן ׳נאלץ׳ לפעול שלא בדרך הטבע, הוא פועל זאת בצורה מיוחדת: הוא מבטא את הנקודה הזו עצמה. אדמו״ר הזקן רוצה שגם כאשר הוא פועל שלא בדרך הטבע יהיה ברור שהפעולה בדרך הטבע היא מאוד יקרה.

לכן כאשר אדמו״ר הזקן פועל שיהיה משהו שלא בדרך הטבע, הוא אומר שכשהקב״ה לא נותן לך לעשות בדרך הטבע כנראה שהוא רוצה לעשות זאת בעצמו. אדמו״ר הזקן ׳מושך׳ את הקב״ה לפעול, כך שיהיה ניכר תוך כדי שהקב״ה פועל את הישועה שהעיקר שמאוד חשוב שיהיה בדרך הטבע.

אדמו״ר הזקן היה יכול להגיד סתם שצריך להתפלל ובכך לגמור את הסיפור. אבל אם הוא היה סתם מתפלל, לא היה ברור בתוך העניין הזה שהוא רוצה שהדברים יתיישבו בתוך המציאות ויהיו בדרך הטבע.

כאשר אדמו״ר הזקן אומר את הווארט כדי למשוך אלקות, הוא אומר שבגלל שה׳ לא נותן בדרך הטבע מובן שה׳ רוצה בעצמו לבנות את הכלי ולא שאנחנו נבנה את הכלי. כעת ה׳ רוצה שלא יהיה כלי

[כה] האמירה של אדמו״ר הזקן לא נחשבת כמו כלי לגמרי, כי אדמו״ר הזקן רק אומר ווארט, שבדרך הטבע לא אמור לעזור כלל.

רגיל, אלא כלי שה׳ עושה. ובכל זאת, חשוב לאדמו״ר הזקן להדגיש כיצד זה נעשה.

ההשלכה של היום

מה אנחנו יכולים ללמוד מהסיפור להיום?

האם היום רוצים שדברים יקרו בדרך הטבע או שלא בדרך הטבע? היום הטבע עצמו הוא פחות טבע מאשר פעם. אנחנו משתמשים כל כך הרבה בתוך המציאות בדברים שהם לא מגושמים כל כך. חשמל למשל זו דוגמה פשוטה לכך. אם אני נמצא בתוך הטבע, קבור בתוך הטבע, אני בכלל לא יכול להעלות על הדעת שיש מציאות כזו של חשמל בכלל[כו].

אני רוצה לקשר את מה שאמרנו עכשיו למה שאמרנו קודם שאדמו״ר הזקן מאוד מפחד שהעולם ייעלם פתאום. אדמו״ר הזקן שרוי בפחד מכך שהעולם ייעלם. בהקשר שלנו, אפשר לעשות מלא מופתים ואז אין עולם. בדרך כלל כאשר צדיק עושה מופתים הוא מרגיש שיש עולם שמתנגד לאלקות חזק. החוויה של הצדיק היא שהעולם מתנגד לאלקות כל כך חזק כך שהוא לא חושש שהעולם פתאום ייעלם. בדרך כלל כאשר צדיק עושה מופת, הוא לא מפחד שפתאום יתבטל העולם.

בדרך כלל צדיק לא חושש עד כדי כך, אך אדמו״ר הזקן כן חושש. כאשר אדמו״ר הזקן אומר ״אין עוד מלבדו״ הוא חש שזה מאיים על הקיום של העולם. באמת העולם מזדעזע מכך, ולכן צריך לכתוב בספרו (כאמור) ״חס ושלום״[כז].

אותו דבר היום:

רואים בטבע דברים שמאיימים על הקיום של העולם. מה הטבע שמאיים על הקיום של העולם? איזה חלק בטבע? מה

כו **שאלה**: אפשר להגיד שגם נר הוא למעלה מהטבע. **תשובה**: באמת אש היא חידוש מיוחד, עד שנתקנה ברכה מיוחדת עליה, ״בורא מאורי האש״. האש באמת היא כביכול לא חלק מהטבע. חז״ל אומרים על האש שרק לאחר ששבעת ימי בראשית נגמרו (כולל שבת) ה׳ ברא את האש. אמנם חשמל הוא לאין־ערוך לא טבעי מהאש. הראיה היא שלקח המון זמן לגלות אותו. האמת היא שגם היום לא באמת יודעים מהו, זה עדיין לא ברור. חשמל מצד עצמו הוא משהו נסתר, ורק התוצאות שלו בפועל גלויות. אבל מהו כח החשמל בעצמו – אין שום דרך לדעת... כח החשמל הוא לא רק לא מוחשי, אלא גם לא שכלי. אי אפשר לתאר אותו בשום צורה שכלית בכלל. לסיכום, היום את הטבע אי אפשר להסביר שכלית בכלל, הוא מופרך מבחינה שכלית לגמרי.

כז **שאלה:** אם ה׳ לא רוצה את העולם, למה זה כזה חס ושלום? **תשובה:** אדמו״ר הזקן חושב שה׳ עשה את האדם בצורה כזו שהוא יגיד חס ושלום. כל אדם שמתפלל על צרכים גשמיים בעצם אומר ׳חס ושלום׳. חס ושלום שיקרה משהו לא טוב... אלא שבדרך כלל אתה לא חושב שיכול לקרות משהו לא טוב לכל העולם, ואדמו״ר הזקן בלחץ שלא יהיה עולם בכלל ולכן הוא מתפלל שהעולם יהיה קיים ואומר ׳חס ושלום׳. כמו שה׳ רוצה שאני אתפלל שיהיה טוב בנוגע למקרים מסוימים, כך ה׳ רוצה שכאשר אדמו״ר הזקן כותב על אין עוד מלבדו הוא יגיד ׳חס ושלום׳.

שאלה: אדמו״ר הזקן בעצמו אומר (בפרק כו) שייסורים הם יותר גבוהים ממצב טוב, כי הם מי-ה שבשם הוי׳. **תשובה:** שם אדמו״ר הזקן אומר ״ואוהביו כצאת השמש בגבורתו״, ״אשרי האיש אשר תיסרנו יה״, אותיות י-ה של שם הוי׳. אך הוא רוצה שלעתיד לבוא זה יתגלה, ולא יישאר נסתר. אדמו״ר הזקן אומר שעכשיו המצב הוא שהאור של ה׳ נסתר, אבל הוא לא רוצה שיישאר נסתר.

שמאיים על העולם הוא לא שיבוא משהו ענק שישמיד אותו, אלא ה׳אטום׳, הדבר הבסיסי ביותר. בפצצת אטום לוקחים משהו שאי אפשר בכלל למשש אותו, והוא שגורם לכך שלא יהיה קיום. כלומר, יש בחינה שהנקודה הכי בסיסית בטבע היא זו שמייצרת שלא יהיה קיום לעולם.

כמו כן אדמו״ר הזקן, כאשר הוא אומר ׳אין עוד מלבדו׳, והוא כותב את שער היחוד והאמונה, הוא חושש. וגם ההתנגדות למה שהוא כותב היא בעצם חשש מכך שפתאום ייאבדו הגבולות ותיאבד המציאות.

אותו דבר גם כשאנו מדברים על ניסים: מה עדיף, לעשות ניסים מחוץ לטבע או בתוך הטבע? אדמו״ר הזקן לא אוהב לעשות ניסים מחוץ לטבע. למה? כיון שכאשר צדיק עושה ׳מופת׳ למעלה מהטבע הוא מוחק את הטבע, הוא מאבד את המציאות, ואדמו״ר הזקן רוצה שתישאר המציאות.

הרצון של אדמו״ר הזקן לדאוג למציאות העולם דומה למצב כיום שמתאמצים מאוד לקחת את החלק שנמצא בתשתית של המציאות, שהוא בלי שום גבול, ומנסים לקחת את ה׳בלי גבול׳ הזה כך שיהיה אפשר לפעול איתו, ולנווט אותו למקום שהוא יצליח להיות מתקן ולא מקלקל.

במילים אחרות, הרצון לא לפעול בצורה שמייצרת טשטוש של כל הגבולות היא משום שהתחושה הפשוטה היא שהאינסופיות יותר פשוטה מהסוף. בדרך כלל, אצלנו, הסוף הוא הפשוט והאינסוף (הקב״ה) הוא חידוש, אבל אצל אדמו״ר הזקן האינסופיות היא פשוטה לגמרי וצריך לדאוג לכך שתהיה גם מציאות.

נקודת המבט של אדמו״ר הזקן היא שכדי שתהיה מציאות נדרש מאמץ, זה לא משהו שקורה מאליו. וכיון שמבחינתו מציאות העולם היא לא משהו שקורה מאליו אלא דורש מאמץ, לכן גם כשאין לו ברירה אלא לעשות נס הוא רוצה להגיד שזה לא מה שהוא רוצה אלא הקב״ה זימן לו שזה מה שהוא יעשה. הקב״ה זימן לו שהוא יעשה גם משהו שאין לו קשר לטבע, אבל באמת הוא רוצה שכן יהיה בגבולות הטבע[כח].

לימוד תורה בדיבור

[ניגנו כאיל תערג... והיו לטטפות״]

כ״ק אדמו״ר הזקן, פעם בעת דביקותו, שר השירה הזאת: ״כאיל תערוג על אפיקי מים, והיו לטוטפות בין עיניך״.

[כח] **שאלה:** אדמו״ר הזקן הבין שה׳ זימן לו לא לפעול דרך הטבע כדי להסביר את המעלה של לפעול דרך הטבע? **תשובה:** כן. אדמו״ר הזקן רוצה להגיד שעיקר המעלה לפעול דרך הטבע היא כי זה אומר שהקב״ה נמצא בתוך המציאות. ואם לא פועלים בדרך הטבע – הקב״ה לא באמת יורד לתוך המציאות.

והוא רצוא ושוב.

ניגון מתמיה ביותר.

אדמו"ר הזקן מדבר על כך שזהו ניגון של רצוא ושוב. "כאיל תערוג על אפיקי מים" זו ההשתוקקות ללמעלה, ולאחר מכן "והיו לטוטפות בין עיניך" זו תנועה הפוכה.

מהי משמעות הפסוק "לטוטפות בין עיניך"? קודם כל חז"ל אומרים ש'טטפת' זה שתיים ושתיים, אז כבר יוצא שלא מדובר פה בהתגלות של אחד אלא של שניים שנפגשים. ולא מדובר בסתם מפגש, אלא במפגש מסוג מיוחד: כמו שיש אותי שמסתכל עלי ועליך ויש אותך שמסתכל עליך ועלי – כך יש את "קדש" ו"והיה" מול "שמע" ו"והיה"[כט]. כל אחד מסתכל כפול.

כתוב ש"טטפת" הוא מלשון תכשיט וגם מלשון לדבר. מזכיר את מה שכתוב בפרשת 'קדש' – "למען תהיה תורת ה' בפיך". כך "והיו לטטפת בין עיניך" גורם לכך שאפשר יהיה לדבר. כבר לפני כן כתוב "ודברת בם", ולאחר מכן מוסיף הכתוב ואומר "והיו לטטפת בין עיניך".

למה רוצים שיהיה חפץ מסוים שגורם לי לדבר? האם אי אפשר לדבר בלי שיהיה משהו שיגרום לי לדבר? כמו שכתוב לפני כן: "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך". אז למה צריך משהו שגורם לדיבור? כבר בפרשת קדש זו קושיא, שהתפילין הן אלו שגורמות לכך שהתורה "תהיה בפיך".

כדי לענות על כך, אפשר לתת דוגמה פשוטה: כאשר שני אנשים עומדים אחד ליד השני ולא מדברים, הרבה פעמים מתבקש לדבר... מתבקש שיהיה דיבור. אם הם לא מדברים – המצב מוזר. למה זה מצב מוזר? ננסה לנתח את זה רגע: למה מוזר כשיש שני אנשים שעומדים אחד ליד השני ולא מדברים? יותר מזה: אחד שנמצא לבד ומדבר נראה מוזר, ושניים שנמצאים ביחד ולא מדברים נראה מוזר. אם כן, בעצם מה שהקב"ה רוצה לעשות בתפילין הוא ליצור מצב שיהיה מוזר לא לדבר.

אנו משתוקקים לה', "כאיל תערג על אפיקי מים", וכשאני משתוקק לה' זו תנועה של התאיינות. הקב"ה מסתכל, ורוצה להגיד שהוא נהנה מכך, וממילא יש פה שניים שמסתכלים אחד על השני, ויוצא מזה דיבור. למה מוזר לא לדבר? כי איך שאני רואה את המציאות של שנינו ואיך שאתה רואה את המציאות של שנינו – אף פעם לא יוצא אותו דבר. ואם אני רוצה שהפער הזה יבוא לידי ביטוי אני צריך לדבר. אותו דבר הקב"ה רוצה להיות איתנו ומצפה שנדבר, והוא רוצה שנגיד איך זה נראה צידנו, והוא יגיד איך נראה מצדו. וכך יוצא דיבור.

[כט] דובר על כל בפרטות בשיעור בדרושי התפילין בשער הכוונות, בנוגע להבדל בין רש"י לר"ת.

גם בלימוד התורה, אם אני מרגיש שאני ביני לבין עצמי כשאני לומד ממילא לא בא לי לדבר, קשה לי לדבר. אנחנו קצת יותר רגילים לדבר תוך כדי שלומדים, כי יש מצווה לדבר. אבל במקומות אחרים בעולם שלומדים בהם, הלימוד הוא בלי דיבור. זו תופעה מוזרה ללמוד מתוך דיבור. זו המצאה מיוחדת שיש בתורה – ללמוד בדיבור.

נתאר את לימוד התורה בצורה מצחיקה: כאשר אני לומד תורה, אני מדבר עם הקב"ה. אני אומר משהו, והוא אומר קצת אחרת. הוא אומר משהו, ואני אומר קצת אחרת. למה זה קצת אחרת? בצורה הכי פשוטה כשאדם לומד תורה יש אפשרות שהוא חושב בשכל מה הכי הגיוני, ויש אפשרות שיש לו יראת שמים והוא מקווה שמה שהוא אומר מכוון לקב"ה, שהקב"ה גם מרוצה מזה.

אם אדם לומד עם שכל בלי יראת שמים – זה לא לימוד מוצלח. אם לאדם תהיה יראת שמים אך הוא לא ילמד - גם לא יצא מוצלח. אם אדם לומד עם יראת שמים, הוא לומד ומנסה לחשוב בשכל טוב מה נראה לו הכי הגיוני ואת כל מה שנראה לו הכי הגיוני הוא שם עם סימן שאלה, ותולה זאת בשאלה אם ה' מרוצה מזה או לא.

אחד הביטויים לגישה כזו ללימוד התורה, היא שכאשר מישהו מסתכל על היהדות מבחוץ, הוא מסתכל איך אנשים לומדים, והוא חושב שאנשים שלומדים תורה לא חושבים בכלל אלא רק עושים מה שהרבנים שלהם אומרים. מאיפה נובעת המחשבה הזו? הרי לומדי תורה באמת הם אנשים שחושבים הרבה. הסיבה לכך שאדם מבחוץ מסתכל ככה היא משום שבאמת כל לומד תורה מרגיש שאם בסוף יגידו אחרת – אני ישנה את כל השכל שלי, כל השכל שלי יתהפך לכיוון אחר.

איך זה יכול להיות? אין היגיון? אין שכל? השילוב הזה, שאני יכול גם לחשוב בשכל לגמרי וגם שיש לי יראת שמים ואני יכול למחוק את הכל היא משום שלימוד התורה הוא כמו שאני מדבר עם מישהו, שאני אומר מה אני חושב ולאחר מכן אני חושב איך מי שאני נפגש איתו מסתכל על זה. ככה מדברים בדברי תורה. כיצד יהודי לומד תורה? הוא אומר משהו הגיוני, והוא רוצה לראות איך הקב"ה מתייחס למה שהוא חושב[ל].

אמנם, אפשר לחשוב שזהו רק צד אחד, שרק אני מדבר. אבל אמרנו ש"לטטפת" אלו שני צדדים, יש ארבע פרשיות בתפילין. יש את מה שאני אומר,

[ל] בכל העניין הזה ראה באריכות בשיעור הרביעי על מאמר "וצדיק יסוד עולם" (נדפס בגיליון פרשת בא תשפ"ה).

ויש את מה שהקב״ה מדבר. חז״ל אומרים שיהודי שלומד תורה הקב״ה שונה כנגדו.

כאשר אדם לומד תורה עם יראת שמים, לא רק שהוא אומר מה שנראה לו ולאחר מכן הוא מקווה שה׳ מרוצה מכך, אלא הוא גם רוצה לשמוע איך הקב״ה אומר זאת, מעניין אותו לדעת איפה דברי התורה נמצאים בשיח שלנו. אני רוצה לשמוע את הקב״ה מדבר, ולא רק את דיבורי התורה שלי.

כעת נתקדם עוד שלב:

כאשר אני אומר שה׳ שונה כנגדי, אני בעצם אומר שה׳ אומר את מה שאני אומר. אם כן, וזה חידוש מפתיע, יוצא שה׳ הוא כמו תוכי. מה שאני אומר – הוא חוזר אחריי ואומר גם כן.

אבל על זה קשה: הרי אם אני אומר דבר תורה, ומיד ה׳ אומר מה שאני אומר – זה מאוד מוזר, כי יוצא שאני נשארתי עם עצמי לגמרי. אם יש לי תוכי בבית ואני מדבר והוא חוזר אחריי – אי אפשר לומר שנוצר פה קשר.

אם כן כיצד בלימוד התורה נוצר קשר אמיתי? זה קצת דק, אבל מאוד יפה:

בהתחלה אני חושב מה הגיוני, ואז יש לי יראת שמים בה אני חושב שאני רוצה שהקב״ה יהיה מרוצה ממה שאני אומר. בשלב הבא הקב״ה אומר – ׳מה שאתה תגיד אני יגיד אחריך. לא משנה מה תגיד – אני יגיד אחריך׳. כתגובה לכך אני טוען:

׳לא טוב שמה שאני אומר אתה תגיד אחריי, כי אז יוצא שהשיח בינינו חסר משמעות׳.

על כך עונה הקב״ה: מה הכוונה שאני יגיד אחריך? אני יגיד אחריך לפי העוצמה בה תוכל לומר שאני אומר את מה שאתה אומר. גובה העוצמה והוודאות שתוכל לומר שמה שאתה אומר הוא מה שאני אומר נובע מכך שה׳ עונה כנגדך.

המשמעות של ההיענות של ה׳ כנגדי הינה כמה אני מסוגל לחוש בכך שה׳ אומר את הדברים שאמרתי. ככל שאני יכול להגיד יותר שיש נוכחות אלקית בתוך מה שאני אומר, ככל שאני אומר יותר חזק שה׳ לגמרי נמצא, היינו שה׳ עונה יותר כנגדי.

אם כן יוצא שכאשר אני מדבר בדברי תורה אני לא רק חושב בשכל ולאחר מכן יש לי שאלה מה הקב״ה אומר; אלא אני חושב מה ה׳ עונה לי, לפי כמה אמונה שיש לי שה׳ אמר ממש את מה שאמרתי. ככל שה׳ יותר עונה לי, האמונה שלי יותר חזקה. תלמיד חכם שמאמין שדבריו דברי אלקים חיים הוא מכח שה׳ עונה כנגדו.

שאלה: במה לימוד תורה שונה מלימוד מדעים? אני לומד את המציאות.

תשובה: כאשר אני לומד מדע, אני לא צריך אמונה בכלל, ואין לי שום שיח עם מישהו. אפילו אם אני מדבר עם מישהו והוא עוזר לי להבין, זה רק טכני.

ניתן לכך דוגמה פשוטה: אני עכשיו מדבר איתך, שאלת שאלה. מעניין אותי מה ששאלת או לא? אם זה מעניין אותי – אני

נכנס לזה, ואם לא מעניין – אני לא נכנס לזה. כלומר אם שאלת שאלה מעניינת זה לא מדע, אלא שאלה במערכת היחסים.

כך בלימוד התורה: אם אני אמרתי דבר תורה, למדתי משהו, אז השאלה העיקרית היא עד כמה הקב"ה מתעניין בזה. זה נקרא תורה.

אנחנו רגילים להגיד שיש תורה, וה' משתעשע בתורה. אבל האמת היא הפוכה: מה שה' משתעשע ממנו הוא תורה. רואים זאת בצורה מוחשית ויפה בשיח של משה רבנו עם המלאכים בזמן מתן תורה. משה מספר למלאכים מה כתוב בתורה, על עניינים השייכים לעולם התחתון, ואומר להם שזה מה שמעניין את הקב"ה. בעצם משה מתכוון להגיד למלאכים – 'תחומי ההתעניינות של הקב"ה הם לא תחומי ההתעניינות שלכם'... זוהי התורה, העיקר בלימוד תורה הוא להגיד שזה מאוד אכפת לקב"ה.

התורה אינה מוחלטת

יש פה סיפור יפה על אדמו"ר הזקן כאשר היה אצל הרב המגיד בפסח:

מנהג כ"ק הה"מ ממעזריטש שהחבריא קדישא היו נוכחים בליל שימורים כל הסדר וסעודת יום טוב. כל תלמיד היה מחויב מצדו להביא כוס שלו לארבע כוסות. רוב התלמידים היו חתנים של אנשים עשירים, והיה להם כוס של פסח בייחוד.

כ"ק אדמו"ר הזקן, שחותנו – אף שהיה עשיר – לא סבל דרכו של כ"ק אדמו"ר הזקן, ולא החזיק בו, וסבל כ"ק דחקות, ובהגיע חג הפסח לא היה לו כוס של פסח, כי אם הכוס של זכוכית שקידש בו כל השנה, ואמצעים לקנות כוס חדשה לא היה בידו. על כן מוכרח היה לעשות כדין השולחן ערוך – להגעיל את הכוס בעירוי בשלושה מעת לעת.

כשישבו לסדר של פסח, וכל החבריא קדישא ישבו על מקומם עם רבם כ"ק הה"מ, וחכו לשמוע ממנו קידוש היום, וכ"ק הה"מ מחכה ואינו מקדש. ואמר להחבריא שמריח ריח של חמץ.

כ"ק הה"מ שלח את כ"ק הרה"צ ר' מנחם מ' מהראדאמ"ק לסבב השולחן מסביב להריח מאיזה מקום מגיע ריח החמץ, וסבב הרמ"מ, ובא בתשובה שאינו מריח חמץ. ושלח תלמיד אחר שיסבב להיוודע מאיזה מקום מגיע ריח החמץ, וגם הוא בא בתשובה שלא מצא ריח חמץ.

וסבב כ"ק הה"מ בעצמו, וכשהגיע למקום כ"ק אדמו"ר הזקן אמר שכאן מתפשט ריח חמץ. וענה כ"ק אדמו"ר הזקן הסיבה, שלא היה לו כוס אחר, והגעיל אותו על פי דין השו"ע.

ואמר כ"ק הה"מ: מה אעשה, הרמ"א עומד אצלי ואומר וטוען שאחד מתלמידיך לא עשה כדין שאני אומר בשו"ע, שאין להגעיל כוס זכוכית לפסח.

[**ובאשר שזהו חומרא, ולא היה לו כוס אחר, לכן התיר לעצמו אדמו"ר הזקן**].

ואמר כ"ק הה"מ לכ"ק אדמו"ר הזקן שיטול הכוס מהשולחן, וקידש בעצמו, ואחר כך נתן הכוס שלו לאדמו"ר הזקן. וכן הנהיג בכל הארבעה כוסות – נתן כוס שלו לאדמו"ר הזקן.

זה חמץ או לא חמץ? איך זה עובד? התורה היא איך שהקב"ה מתעניין, זו המהות של התורה. התורה איננה דבר מוחלט, אלא היא מה שה' אומר. ה' אומר את דברו דרך תלמידי החכמים, דרך הצדיקים. ולכן הרמ"א בא ואומר – זה לא טוב, צריך להחמיר. לכן באמת הסיטואציה הזו לא הבהילה את אדמו"ר הזקן. הוא ראה מה שהתרחש, והוא ידע מה שעשה, וישב בנחת. יותר מזה, אדמו"ר הזקן עוד הרוויח בזכות העניין. אם הוא היה מביא כוס מהודרת מה היה קורה? הוא לא היה זוכה לשתות מהכוס של הרב המגיד. ובעקבות המקרה הוא הרוויח שהוא שתה מהכוס של הרב המגיד.

מה באופן פשוט אדמו"ר הזקן היה צריך לעשות? אם הוא היה חושב שתפסו אותו בקלקלתו, הוא היה מתבייש. אבל אדמו"ר הזקן לא מרגיש ככה. אדמו"ר הזקן חושב שהוא נהג מצויין, והכל בסדר.

יש נקודה נוספת בסיפור שראוי להתבונן בה:

אם נניח אדמו"ר הזקן היה בביתו, מן הסתם היה לו כלי אחר. רק מכיון שאדמו"ר הזקן נסע לרב המגיד, הוא נאלץ להקל להשתמש בכוס הזו. בכך אדמו"ר הזקן אומר – 'ההתקשרות שלי לרב המגיד חזקה מאד, ואני לא מתבייש בכך'. אדמו"ר הזקן הכריע שההתקשרות שלו לרב המגיד אומרת שזו הכוס בה הוא הולך להשתמש, והוא לא מפחד.

ומהי תגובת הרב המגיד לכך? הוא מבסוט מזה. הוא אומר לאדמו"ר הזקן – 'אין בעיה, שתה מהכוס שלי'. הרב המגיד היה יכול להגיד לו שישתה מכוס של תלמיד אחר. אבל הוא היה מבסוט מזה, ולכן הוא נותן לו את הכוס האישית שלו.

הסיפור הזה מחדד להו יותר את ארבעת השלבים בלימוד התורה עליהם דיברנו:

ראשית כל כאשר אתה ניגש ללמוד תורה אתה מנסה להבין בשכל מה כתוב, לאחר מכן יש לך יראת שמים שאתה מקווה שהקב"ה נהנה מזה. בשלב הבא אתה מתחיל להסתכל הפוך מצד הקב"ה, והכוונה שה' עונה לך ואתה יכול לתת אמון מלא שמה שאתה אומר – הקב"ה אומר. זו הכוונה שה' שונה כנגדי.

אני יסביר למה גם השלב האחרון עצמו מתחלק לשניים:

מה מתרחש כאשר אני אומר שמה שאני אומר הוא משהו אלקי, משהו שהקב"ה אומר? זה משנה מהותית את מה שאמרתי קודם. קודם אמרתי בצורה כזו שהשכל מכריע אותי לחשוב כך, ואני

מקווה שלא טעיתי. אבל עכשיו איך אני אומר את הדברים? מתוך תחושה שאין שום הכרח במה שאני אומר. הקב"ה יכול להגיד ככה, ויכול להגיד אחרת.

ממילא אני מסתכל על כל האמירה שלי אחרת לגמרי: אני אומר שאפשר להגיד אחרת, וה' רוצה שיהיה ככה. ההכרה הזו גם מעדנת את הדברים, היא עושה אותם יותר זכים ודקים ממה שהם היו קודם.

כאשר הדיבורים הם אצלי אני אומר אותם בגסות כהיגיון מוצק וקשוח. אבל כאשר אני חושב שהקב"ה בוחר בדיבורים הללו והולך עליהם חזק, ממילא הדיבורים לא גסים אלא הם מה שה' רוצה. כיון שהתוקף של הדברים הוא שה' רוצה אותם – הם נהיים דקים יותר. שכן אפשר להגיד כך, ואפשר להגיד אחרת.

מה הכוונה 'דק'? דומה למה שאמרו פה קודם על ניגון, שניגון הוא יותר גבוה מתורה. כי כאשר מתחילים ניגון ואז מזייפים, ההרגשה היא שזה לא מה שבחרנו ורצינו. או למשל אדם מצייר ציור, אם הוא צייר גדול יכול להיות משהו קטן שלא מוצא חן וכבר הוא מרגיש שזה לא מה שהוא רצה. ניקח דוגמה אחרת: אישה בוחרת שמלה או תכשיט. אתה נכנס לחנות של תכשיטים, יש המון תכשיטים, והיא לא מצליחה לבחור, כי הכל פתוח...

כך כאשר אני חושב בהיגיון, ההיגיון שלי מאוד גס, כי הוא לא מחולק לחלקים קטנים. וכשאני מנסה שיהיה משהו שמוצא חן בעיניי, האפשרויות נהיות מאוד דקות. אני תמיד בוחן – האם זה מתאים למה שאני מרגיש או לא?

גם כאשר האדם לומד תורה והוא רוצה שה' יגיד את התורה הזו, התורה נהיית דקה. השאלה הופכת להיות – האם ה' נהנה מזה או לא? השכל של האדם גס, וכשהוא עולה למעלה הוא נהיה דק. הדקות הזו מייצרת שיח.

לחיים לחיים! שנזכה ללמוד תורה בשמחה ובטוב לבב...

שאלות ותשובות בעבודת ה'

שאלה: גמרו בישיבה קרוב ל-15 בחורים קורס שחיטה בעופות, וכעת רוצים להמשיך לקורס שחיטה בבהמות. התלמידים ביקשו התבוננות פנימית על שחיטה, ובפרט על הנושא של החדות של הסכין שמאוד מעסיק את השוחט, שיהיה בלי פגימות בכלל.

קודם כל צריך לשים לב שיש בתורה שני חלקים, החלק של הלימוד והחלק של המעשה.

נגיד זאת בצורה שהיא בטח משמעותית לחבר"ה: למה בכלל אנחנו נמשכים לקורס שחיטה?

הרבה פעמים כאשר לומדים הרבה תורה ומתפללים מרגישים שהכל מאוד תיאורטי, וכשנוגעים בתוך המציאות חשים יותר ממשות, ולפעמים זה יותר מדבר לאנשים. העובדה הזו עוזרת לאנשים ללמוד, קשה להם ללמוד את התורה כפי שהיא מצד עצמה, וכשהיא נהיית קשורה למציאות קל להם ללמוד הרבה פעמים. מכאן מגיע הרצון שהלימוד לא יהיה רק דברים שנשארים בתיאוריה, אלא גם כזה שמביא לידי מעשה. וכשמביאים לישיבה קורס כזה, הוא גורם לכך שהלימוד יהיה גם עם צדדים מעשיים, וזה מקל על האנשים, נותן להם קצת חיות בלימוד. בפרט התלמידים פה בישיבה, שעניינים מעשיים אחרים מושכים אותם הרבה פעמים, ולכן מתרגלים בנפש שעניינים מעשיים אלו דברים עם הרבה כח, ולכן מחפשים שהתורה תהיה גם מעשית. אז טוב להם להתעסק גם בדברים מעשיים.

<u>שאלה</u>: אז זה דבר טוב או לא?
<u>תשובה</u>: הסברתי מה נראה לי קורה פה. האם הוא טוב או לא – זו עוד שאלה שלא נתייחס אליה כרגע.

לפי זה נסביר על הסכין של שחיטה. בוודאי שמעתם על ר' ישעיה בן ר' משה מקרעסטיר, שהיה מכניס אורחים גדול. אחד הסיפורים המעניינים עליו, שכאשר הוא היה חותך עם סכין את הלחם זה היה משהו מיוחד – הוא היה חותך עם סכין את הלחם ולא היה בכלל פירורים, שום פירור לא היה יוצא בבציעה.

מה הרעיון הטמון בכך? לדוגמא נניח שאני מדבר, הלשון שלי דומה לסכין: אני יכול לדבר מאוד מכוון ומדויק, ואז כל מילה שלי מועילה לתכלית מסוימת, והיא באמת מה שרציתי; אבל אם אני סתם מפטפט, אני מדבר והרבה מהדיבורים שלי הם שטויות ודברי הבלים, וממילא יוצאים

מהלשון שלי מלא פירורים. אבל ר׳ ישעיה, כאשר הוא היה בוצע לא היו יוצאים פירורים, כי איפה שהוא היה – הוא היה כל כולו. הוא לא היה מפוזר.

עיקר ההקרבה היא השחיטה, השחיטה נקראת בתורה – ״וזבחת״. הכוונה היא שכאשר אני שוחט בהמה אני כאילו מקריב אותה לה׳. מה הכוונה שאני מקריב אותה לה׳? שהאופן שבו אני מתייחס לחיים של הבהמה הוא שבעצם הסיבה לכך שאני נוטל ממנה הכל הוא בגלל שאני רוצה להגיד שיש משהו שהוא יותר אלקי. אם כל העולם היה רק בהמות ולא היה אנושות, הבהמות היו נשארות למטה. הסיבה שמותר לי לאכול את הבהמות, היא כי אני מעלה אותם. נח התחיל להקריב קרבנות, הוא ידע לכוון נכון שהכל צריך להעלות לה׳, ולכן הותר לו הבשר.

אם כן השאלה היא האם כאשר אני שוחט אני מכוון לגמרי, או שיש פגם בכוונה שלי. כתוב על הרבה צדיקים שהיו בוכים כאשר היו מחדדים את הסכין. לחדד את הסכין הכוונה לחדד את ה׳לשם שמים׳ שלי. שאחשוב שכאשר אני הולך לשחוט אני עושה זאת כי ה׳ רוצה וחושב שבאמת אני מעלה את הבהמה.

לענייננו בישיבה, ה׳לשם שמים׳ קשור למה שאמרנו קודם:

ככל שיש יותר קשר לצדיקים, ככל שיש יותר קשר לרב יצחק, לתורה, ככה הסכין יוצא פחות פגום. ככל שאין חשק להיות קשורים לצדיקים, ובא לכל אחד להיות ׳הפרחח השכונתי׳, וכל אחד עושה סתם מה שבא לו ואנשים פחות מתאמצים ללמוד – כך ההליכה אל לימוד השחיטה היא בריחה מכוונת הלב הפנימית שצריכה להיות לאדם, ובשחיטה הכוונה מאוד חשובה. הירא שמים וכוונת הלב של האדם מאוד חשובים ומשפיעים על איך שהאוכל יפעל על האדם. יש הרבה סיפורים על כך שכאשר האדם שוחט טוב הוא גורם לכך שהראש של האנשים ייפתח בחידושי תורה, וכאשר אדם שוחט לא כמו שצריך הוא מוריד את האנשים.

לכן פה בישיבה הרבה מהעניין של הקורס הוא שהסכינים יהיו מחודדים, והכוונה שתהיה הרבה התקשרות לרב יצחק. ככל שלאנשים יהיה יותר יראת שמים ויותר התקשרות לצדיקים, יהיה אווירה של צדיקות.

חסיד צריך להרגיש שהצדיק שוחט לו את הנפש הבהמית שלו. בדרך כלל כאשר צדיק בא לשחוט לי את הנפש הבהמית – אני זורק את הצדיק. הרי לי יש יותר כח ממנו, כמו שר׳ שמואל מונקעס אמר לאדמו״ר הזקן: הגוי שלי יותר חזק מהגוי שלך... אבל מי שרוצה שהלב שלו יהיה לב טוב, נהנה מכך שהצדיק רוצה לשחוט את הנפש הבהמית שלו.

כך אצל האדם, אם השחיטה שלו הופכת להיות משהו פנימי זה טוב מאוד, אבל אם זו בריחה מלימוד, מהתקשרות

לצדיקים, מעדינות הלב ובריחה מכך שרוצים לשחוט לך את הגסות...

אז נזכה שכל החבר"ה שלומדים פה כל פעם שהם משחיזים את הסכין יחשבו שהם רוצים עוד יותר חזק להיות כאלה שהצדיק יוכל לשחוט להם את הנפש הבהמית, בלי התנגדות בכלל.

שאלו פה האם אם שחיטה עושה צער בעלי חיים, אז תתפללו שכל פעם שישחטו לכם את הנפש הבהמית לא תרגישו שום צער בעלי חיים. זה מה שצריך לכוון בהשחזת הסכין, שהצדיק שוחט אותך ואתה לא מתנגד.

<u>שאלה</u>: יוצא שימי השובבי"ם מתאימים להשחזת הסכין.

<u>תשובה</u>: כן.

אם למישהו חשוב לחשוב איך הוא שוחט לעצמו את הנפש הבהמית, והוא רוצה שאני יהיה שותף לזה במשהו, מוזמן...

שאלה: בגמרא שלמדנו מופיעה רשימה דברים שמשפיעים על הוולד בצורה מסוימת. נשאלה שאלה על ידי התלמידים, כיצד עלינו להתייחס לאמירות אלו. האם מדובר בעניין סגולי, רפואי, והאם יש בזה משהו יותר עמוק ופנימי שנוגע לנו.

תשובה: קודם כל נראה את דברי הגמרא: **לא תאכל עמו דברים הרעים. מאי נינהו? א"ר כהנא כגון כשות וחזיז ודגים קטנים ואדמה. אביי אמר: אפילו קרא וחבושא. רב פפא אמר: אפילו קרא וכופרא. רב אשי אמר: אפי' כמכא והרסנא. מינייהו פסקי חלבא, מינייהו עכרי חלבא.**

מדובר פה בדיון ממוני בקשר למיניקת. הגמרא אומרת משהו פשוט מאוד: משהו שעושה רע להנקה שלה אסור לה לאכול. הייתי לחשוב בפשטות שנבדוק לגבי כל מאכל, שאם נגלה שהוא עושה רע להנקה היא צריכה להפסיק לאכול אותו. אך מהגמרא נראה אחרת, ממנה משמע שאסור לה לאכול רק את המאכלים הידועים מראש שהם עושים רע להנקה, ואם פתאום מגלים על מאכל מסוים שהוא עושה רע לילד מכיון שהוא רגיש, היא לא חייבת להפסיק לאכול אותו.

השאלה היא בעצם מהי ההתחייבות של האישה. מהגמרא יוצא שהאישה התחייבה שתאכל דברים שעושים טוב, ולא לכך שלא יהיה לילד רע. אם הילד רגיש, ולכן יהיה אסור לה לאכול מאכל מסוים, יוצא שהיא התחייבה למשהו שהוא הרבה מעבר למה שהיא תכננה מראש. לכן אנחנו אומרים שהיא התחייבה לכך שיהיה טוב לילד, אבל למה שידוע מראש ולא למה שלא ידוע מראש. כלומר מה שידוע מראש שהוא דבר רע היא מתחייבת עליו ומה שלא ידוע מראש שהוא דבר רע היא לא מתחייבת עליו. לכן חייבת להיות רשימה של דברים בגמרא.

אפשר להגיד את הכלל גם באופן קצת שונה: שהמאכלים שהיא יכולה לאכול הם אלו שיש רגילות בעולם שאותם אוכלות

נשים מיניקות, וזה מה שהיא התחייבה. אם נגדיר את הכלל כך, יוצא שהרשימה של הגמרא אולי לא בדיוק הרשימה המחייבת אלא משהו יותר רחב מחייב, אבל הרשימה של הגמרא עוזרת לנו להבין את צורת ההתחייבות.

בהגדרת המאכלים הלא טובים לתינוק אנו רואים דעות שונות בין האמוראים. כל אחד מהאמוראים אומר שהמינקת צריכה להתרחק עוד יותר ממאכלים שלא טובים לחלב. לפי ההסתכלות הזו על הדוגמאות בגמרא, יוצא שהדוגמאות הם לאו דווקא, אלא הן בעיקר באות ללמד עד כמה היא המחויבות שיש למינקת לדאוג לטובת הולד.

<u>שאלה</u>: עיקר השאלה שלנו היא ביחס לרשימה הבאה בגמרא. כך אומרת הגמרא: **דמשמשא בי ריחיא הוו לה בני נכפי דמשמשא על ארעא הוו לה בני שמוטי דדרכא על רמא דחמרא הוו לה בני גירדני דאכלה חרדלא הוו לה בני זלזלני דאכלה תחלי הוו לה בני דולפני דאכלה מוניני הוו לה בני מציצי עינא דאכלה גרגושתא הוו לה בני מכוערי דשתיא שיכרא הוו לה בני אוכמי דאכלה בישרא ושתיא חמרא הוו לה בני בריי דאכלה ביעי הוו לה בני עינני דאכלה כווּרי הוו לה בני חינני דאכלה כרפסא הוו לה בני זיותני דאכלה כוסברתא הוו לה בני בישרני דאכלה אתרוגא הוו לה בני ריחני.**

<u>תשובה</u>: פה ודאי מדובר במשהו סגולי. קודם הגמרא עסקה בדיני ממונות ממש, האם האשה מחויבת או לא. זו סוגיה הלכתית ממש. אבל הסוגיה הבאה היא משהו שלא שייך לדיני ממונות אלא אולי להלכות דעות ברמב"ם, משהו בסגנון הזה.

מה הגמרא רוצה להגיד במאמרים הללו? שהאישה מושפעת מהאווירה שסביבה, ומשפיעה על הילד. כמו שכתוב שהאדם צריך לקדש עצמו בשעת תשמיש, כך האישה במחשבתה משפיעה על הילד. אלא שפה לא מדובר במחשבה רגילה, אלא בציור שיש לה. ניקח לדוגמא אדם שרוצה לשמוח בחתונה, ממילא הוא עושה שיהיו מסביב הרבה דברים שמשרים את האוירה בה הוא רוצה להיות. הוא רוצה לעצב את המקום יפה, הוא מביא כלי נגינה, הוא עושה אוירה שתהיה מתאימה למה שהוא מחפש. פה הגמרא מלמדת אותנו שהדבר נכון במיוחד אצל האישה, המקום בו היא נמצאת מאוד משפיע על האוירה, והאוירה מאוד משפיעה על הנפש שלה. ומכך אנו לומדים למעשה כיצד האישה צריכה להכין את עצמה.

אין הכוונה שבכל פעם שיקרה דבר כזה כך יצא, הדברים לא מוחלטים. אבל הגמרא באה ללמד אותנו משהו. ניתן דוגמא: נניח אדם התחתן עני, ואין לו שום בירה אחרת, או שהוא יתחתן ולא יהיה להם בבית מיטות (המימרא השנייה בגמרא), ודאי שהגמרא לא תגיד לדחות לא להתחתן עד שיהיו לו מיטות. כי אם אנחנו אומרים שהסיטואציה שבה האישה נמצאת גורמת להשראה מיוחדת, וההשראה הזו מאוד משפיעה על הקיום, ממילא כאשר יש

סיטואציה כזו שאין להם אפשרות אחרת זה באמת פחות משפיע. אם לאדם יש יכולת לעשות חתונה שהיא מאוד מפוארת, וזה פשוט לו, ממילא אם הוא עושה חתונה כמו דלפון – זה לא טוב. אבל אם הוא באמת דלפון, לא נגיד לו שבגלל שהוא לא יכול לעשות משהו מפואר כדאי שהוא לא יתחתן, אלא צריך להיות שמח בחלקו. פשוט שהעיקר היא השמחה הפנימית. ובכל זאת, למה לאדם שיש יכולת אנו לא אומרים שהעיקר היא השמחה הפנימית? כי השמחה צריכה לבוא לידי ביטוי במציאות, ויש לכך חשיבות גדולה.

הגמרא מציירת פה את האוירה שהאישה צריכה להיכנס אליה כדי שהדברים ישפיעו טוב, אבל במקרה שאין לאדם יכולות והוא יכול לשמח את עצמו ולהכניס את עצמו למקום טוב בלי להתחשב בחיצוניות, ממילא לא רק שהחיצוניות לא משפיעה עליו, אלא הוא משפיע על החיצוניות. הוא מצליח לקחת מציאות חיצונית ירודה ולהרים אותה.

לכן כל דברי הגמרא הללו הם לא הלכות פסוקות איך להתנהג, אלא הם בעיקר באים לתת משקל לכך שלאישה יש תכונה שונה מהתכונה של האיש, שהסביבה מאוד משמעותית וצריך שהיא תהיה מתאימה, כזו שמשרה אווירה טובה ונכונה, אווירה מכוונת, ועל ידי זה הולד יושפע לטובה.

בכל מקרה הגמרא מדברת לפי הסיטואציה, הסיטואציה נכרתת חזק בנפש והיא משפיעה. איפה רואים זאת בתורה? אצל יעקב, שהסיטואציה שהבהמות נמצאות בה משפיע על הולדות. אצל יעקב רואים שזה משפיע ממש על הולד איך הוא ייראה, וכך גם פה. אכן אלו לא דברים שמשפיעים עד הסוף, כי זוהי רגישות שתלויה המון בבן אדם עצמו.

שאלה: מה הקשר בין מה שכתוב לתוצאה? נראה שאפשר לשחק פה עם הרשימה.

תשובה: על האישה הדברים מאוד משפיעים, אי אפשר לשחק עם זה, רק נדמה לך שאפשר להחליף.

שאלה: תסביר לדוגמא את המימרא "דאכלה כוורי הוו לה בני חינני" – מי שאוכלת דגים יהיו לה בנים בעלי חן.

תשובה: כאשר האדם אוכל דגים, מה נמצא בראש שלו? הוא חושב שהם מכוסים, ושהם פרים ורבים. יש בכך משהו מאוד יפה, מלא חן.

שאלה: ומהו ההסבר למימרא "דאכלה ביעי הוו לה בני עינני" – האוכלת ביצים יהיו לה בנים עם עיניים גדולות?

תשובה: אני לא יודע להסביר, אבל זה לא אומר שאין לכך השפעה.

לוּחַ מוֹדָעוֹת

עלון מעמקים זקוק לך!

רוצה להיות נציג של העלון בישיבה או בבית הכנסת הקרוב?

התחלנו להדפיס את העלון בבית דפוס, ולחלק אותו ברחבי הארץ. עלות נקודת הפצה לחודש: 150 ש"ח. בוא לקחת חלק בהפצת המעיינות חוצה!

צור איתנו קשר – 058-5277247 (עתי תור).

מדי יום ראשון מתקיים שיעור בחסידות (**אנו לומדים כעת מאמר 'וצדיק יסוד עולם' של מו"ר הרב יצחק גינזבורג שליט"א**) בבית הרב יצחק שפירא בשעה 21:30 בירושלים, רחוב הרב צבי יהודה 18, קומה 2 דירה 4.

בימי רביעי מתקיימים שיעורים בישיבת עוד יוסף חי ביצהר: 12:00 שיעור כללי במסכת כתובות; 15:15 שיעורים בספר התניא. מוזמנים בשמחה!

לשמיעת שיעורים בקול הלשון 073-3718149.

לקבלת השיעוריים השבועיים של הרב ניתן לפנות בדוא"ל אל yosefperl@gmail.com.

למעוניינים נפתח פורום עיונים ודיונים בדברי הרב יצחק שפירא. ניתן להירשם בדוא"ל ל־ataitor1@gmail.com.

אנו בעיצומם של ימי השובבי"ם, ימים של תשובה ושל קדושה. מוזמנים לרכוש את החוברת 'תשובה בשמחה' על קדושת הברית. לרכישה צור קשר - 058-5277247 (עתי תור).

בית המדרש
עוד יוסף חי
בראשות הרב יצחק גינזבורג שליט"א